TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 14

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

AHMET MİTHAT EFENDİ

DOLAPTAN TEMAŞA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

2. basım

TÜRK EDEBİYATI

AHMET MİTHAT EFENDİ
DOLAPTAN TEMAŞA

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
KIRKAMBAR MATBAASI, İSTANBUL
1307 [1890]

Sertifika No: 40077

EDİTÖR
HACER ER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: ŞUBAT 2019, İSTANBUL
II. BASIM: MAYIS 2019, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-711-0

BASKI
ALFABE BASIN YAYIN SAN.TİCARET LTD.ŞTİ
İKİTELLİ OSGB MAH. HÜRRİYET BULVARI ENKOOP SANAYİ SİTESİ
ENKOOP 1. SOKAK NO:1 KAT:-1 BAŞAKŞEHİR/İSTANBUL
Tel: (0212) 485 21 25-(0212) 485 21 26
Sertifika No: 34185

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: ÖMER [illegible]

1976 yılında Oltu'da doğdu. Lise yıllarında klasik ve modern Arapça kurslarına katıldı. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. Üniversite yıllarında ve mezun olduktan sonra İstanbul'da çeşitli yayınevi ve kitabevlerinde çalıştı. Bu yıllarda aynı zamanda Osmanlıca ve Farsça kurslarına katıldı. İyi derecede Farsça ve orta derecede Arapça bilmesinin yanı sıra ileri düzeyde Osmanlıca matbu ve elyazma [illegible]

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 14

Roman

dolaptan temaşa

AHMET MİTHAT EFENDİ

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Ömer Aslan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

Ahmet Mithat'ın *Letâif-i Rivâyât* adı altında topladığı külliyat, 1870-1894 tarihleri arasında, yirmi dört yıl gibi geniş bir zaman diliminde yayımlanmış otuz eseri kapsamaktadır. Bu eserlerden sadece yedincisi bir tiyatro olup geri kalan yirmi dokuzu hikâye ve romanlardan oluşmaktadır. Yazar, dördüncü cildin başında okurlarına teşekkür ettikten sonra aslında üç ciltlik bir külliyat oluşturmayı düşündüğünü fakat eserlerin gördüğü rağbet ve hatırlı kişilerin de teşvikiyle seriyi devam ettirmeye karar verdiğini belirtmektedir.

Letâif-i Rivâyât'ın yirminci kitabı olan *Dolaptan Temaşa* ise *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde tefrika edildikten sonra kitap olarak yayımlanmıştır. Elinizdeki eser 1307 (1890) tarihli bu baskı esas alınarak hazırlanmıştır.

Dolaptan Temaşa'yı yayıma hazırlarken okur tarafından rahatlıkla anlaşılması esas hedef olarak belirlenmiş ve yazarın üslubuna ve cümle inşasına da olabildiğince sadık kalınmıştır. Eser, bir dönem hayatını çeşitli boyutlarıyla ve renkleriyle anlatmayı amaç edindiğinden döneme özgü gündelik yaşam nesneleri, kıyafet isimleri, âdetler, oyunlar, deyimler ve argo ifadeler aynıyla korunmuş ve gerek görüldüğünde dipnotlarla açıklamalar verilmiştir. Ayrıca eserde geçen alaturka saatler de günümüz saat sistemine yaklaşık değerler olarak dönüştürülmüştür.

Bu çalışmada, birçok sözlükten yararlanıldı. Bunlardan bazıları Ferit Devellioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*'i, *Kubbealtı Lugatı*, TDK *Büyük Türkçe Sözlük*, Mehmet Zeki Pakalın'ın *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* ve *Lûgat-ı Remzi*'dir.

Dolaptan Temaşa'da yazar, eski İstanbul'daki gündelik yaşamdan kesitler eşliğinde mahalle kahvelerini, helva sohbetlerini ve bu sohbetlerdeki oyunları, meyhaneleri, akşamcıları ve buralardaki insan profillerini anlatarak zaman zaman da eleştirilerde bulunmaktadır. Ayrıca İstanbul'daki Yahudilere, onların yaşam tarzlarına, giyim kuşamlarına, sosyal ve dini hayatlarındaki değişimlere ve Müslümanlardaki Yahudi imajına dair bilgiler de vermektedir. *Dolaptan Temaşa* kısa bir eser olmasına rağmen anlattığı dönem itibariyle oldukça yoğun ve zengin bir içeriğe sahiptir.

Ömer Aslan

Önsöz

Aşağıda okuyucularımıza hikâye edeceğimiz şey bir roman değildir. Çünkü romanın hayali olması gerekirken bu gerçek bir olaydır. Bazı gerçek olaylar vardır ki en güzel romanlardan daha güzel bir roman teşkil ederler. Bu olay onlardan da değildir. Sadece bir maceradır. Lakin ne garip macera! Mütalaası için sarf edilecek zaman boşa gitmez. Elde edilecek en büyük fayda ise olayın geçtiği asrın özelliklerini görmektir.

Bu macerayı bize hikâye eden, sevilip sayılan bir zat olup hikâyenin başında demişti ki: Olay yeniçeri zamanına ait olduğundan bittabi 1826[1] senesinden evvel meydana gelmiştir. Bunu bana anlatan zat, macera sahibinin kendi ağzından işitmiş olduğunu belirterek anlatmıştır. Kendisi güvenilir bir zat olup bana macera sahibinin ağzından işitmiş olduğu şekliyle anlatmış olduğunu temin eylediği gibi ben de size ondan işitmiş olduğum şekliyle anlatıyorum. Siz romancısınız, bunu istediğiniz gibi süsleyebilirsiniz.

Evet, sevgili dostumuzun hakkı vardır. Olayı teşkil eden zemin o kadar güzeldir ki romancılık sanatında sahip olduğumuz olanca kudretle süslemeye gerçekten uygun olduğu şüphesizdir.

İşte işe başlıyoruz.

Ahmet Mithat

1 Yeniçeri Ocağı 15 Haziran 1826 (1240) tarihinde kaldırılmıştır.

Helva Sohbeti

Balat mahallesinin yukarı taraflarında Kesmekaya denilen civarda esnaftan bir zat helva sohbeti yapmaya karar vermişti. Malumdur ki eski zamanlarda kış gecelerinde helva sohbetleri yapılırdı. Ne yapsınlar? O zamanlar balolar, tiyatrolar, suareler bilinir değildi ki! Kıraathaneler falanlar da yoktu. Mahalle kahvelerinde uzun kış gecelerinin bir miktarını geçirebilmek ise her yiğidin kârı sayılabilir mi? Ocak başında yanan kandillerin zeytinyağı dumanları, kahvehanenin şurasına burasına konulan ve her üç dört dakikada bir ona mahsus makasla fitillerinin kesilmesi lazım gelen yağ mumlarının dumanlarına karışarak ve bunların her ikisi üçer beşer karış uzunluğundaki çubukların[1] kâse kadar büyük lülelerinden[2] buram buram yayılan dumanlarla birleşince kahvehane içi göz gözü görmez bir hale gelir. Tiryakilerin çoğu müzmin bronşit illetiyle malul olduğundan boğula boğula beş dakika öksürdükten sonra çıkarabildiği bir parça balgamı eğer terbiyeli adamlardansa peyke önüne bıraktığı yemenilerin altına tükürür, bu kadar terbiyeli ve düşünceli adamlardan değilse "Tuu!..." diye ta kahvehanenin ortasına kadar fırlatır. Afyon yiyenler, esrar çekenler birer tarafta uyuklayıp sayıklarlar. *Battal Gazi*, *Hamzanâme*[3] gibi bir kitap okutarak dinlemek suretiyle eğ-

1 Eskiden tütün içmek için kullanılan ve gül, kiraz, pelesenk gibi ağaçlardan yapılan uzun ağızlık.

2 Eskiden tütün çubuklarına takılan tütün haznesi.

3 Hz. Muhammed'in amcası Hz. Hamza'nın hayatı etrafında oluşan destansı halk hikâyelerinin genel adı.

lenmek lazım gelse kitabı okumaya yeltenmiş olan okuyucu heceleye heceleye, kekeleye kekeleye yine bir türlü söktürüp çıkartamadığı yerlerde zihni, gözü açık insanların canlarını sıkar. Bazı bazı saz çalıp şiirler okuyan "âşık" namlı Tavukpazarlıların[1], dinlenmek istense bin naz ve tenezzül etmemecesine gururlanmalardan sonra avazları çıktığı kadar haykırarak okudukları şeylerden zerre kadar irfanı olanlar keyif almak şöyle dursun bunu kendileri için en büyük işkence addederler. Arada bir yüzük oyunu, tura oyunu[2] gibi oyun çıkaracak olsalar sefihi faziletlisine bin kat galip olan o kahvehanede bu oyunların sebebiyet vereceği kavgalar, gürültüler onlardan elde edilebilecek zevki de berbat eder. Şeker çekişmek gerçi bu kahvelerin en sessiz ve sakin geçen eğlencelerinden sayılırdı:

Terazinin bir gözüne konulan bir miktar şekerin kaç dirhem[3] olduğunu bulmak için herkes o kefeyi eliyle tartıştırıp yoklayarak "şu kadar dirhem" dedikçe diğerleri yoklayıp dirhemin miktarını artıra artıra nihayet son yoklayan adam, şekerin hükmolunan dirhemler ağırlığında olmadığına kanaat getirirse "tartsınlar" demesiyle şeker tartılınca, belirlenmiş olan dirhemden eksik ise bu kumandayı verenin, fazla ise son artıranın malı olmasından ibaretti. Ancak bu oyunda dahi şamata, gürültü, çekişme bazı kere kavga derecelerine de varırdı.

Velhasıl o zamanın mahalle kahveleri, bu gibi patırtılı gürültülü eğlencelerden keyif alanlar için belki bizim bu satırlarda ayıplarcasına yazdığımız şeyleri methedici bir şekilde yazdırtacak eğlence mahallerinden sayabilirdiyse de herhalde kendini bilenler kış mevsimlerinin uzun gecelerini kısaltmak için oralara müracaat etmeyip "arifane" veyahut "harifane" denilen surette, yani kimler bulunacaklar ise on-

---

1 Fatih ilçe sınırları içerisinde, Nuruosmaniye Camii ile Çemberlitaş arasında kalan ve bir tarafıyla da Kapalıçarşı'ya komşu olan semt. Semtin adı günümüzde Tavuk Pazarı Sokağı olarak devam etmektedir.

2 Ucu düğümlenmiş kuşak veya mendille oynanan bir oyun.

3 Okkanın dört yüzde birine eşit olan, yaklaşık 3 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü birimi.

lardan toplanacak beşer onar kuruşla yapılan veya nöbetleşe verilen ve ismine "helva sohbeti" denilen toplantılarda eğlenmeyi tercih ederlerdi.

Sanki bu helva sohbetleri tamamıyla arifçe, zarifçe, sakince ve kibarca şeylerden miydiler? Heyhat! Her şey asrın mizacına, istidadına göre olmak veyahut erbabının terbiye derecesine tabi bulunmak zorundadır. Gerçi helva sohbetlerinin bazıları pek kibarca bir surette icra olunurdu. Çünkü sohbeti yapan zat, yüksek tabakadan olduğu gibi topladığı arkadaşlar da seçkinlerden olurdu. Türlü türlü sıra oyunları çıkarılıp bunların bazılarında gerek oynayanlar gerek temaşa edenler gülmekten kırılırdı. Herkes kendi evinde akşam yemeğini yedikten sonra sohbet mahalline gitmiş olduğu halde gecenin saat on ikilerine, birlerine kadar eğlenildiğinden ve o zamanlar herkes evinde akşam namazından evvel yemek yemeyi alışkanlık edindiğinden, sohbetin sonlarında karınları acıkan dostlara şimdiki alafranga buluşmalarda *souper* denilen gece yemeği çekildiği gibi, dolmuş bir hindi veya ona benzer bir et ve lahana yapraklarına sarılmış bir yalancı dolma veya buna benzer bir yemek ile bir de helvadan ibaret bir gece yemeği verilirdi ki eğer sohbet nöbetleşe yapılıyorsa bundan sonra helva sohbetinin hangi efendi tarafından verileceğini tayin etmek için bir iki okka kadar helvadan yapılmış bir topu varaklayarak, telleyerek, pullayarak çalgılarla, şarkılarla o zatın önüne koyarlardı. Helva sohbetinin böyle kibar şekilde yapılanına kimin ne diyeceği olabilir? Fakat bunun da bazı rezil şekillerde yapılanları vardı ki onların hatırlanması bile bugünkü günde tüylerimizi ürpertmeye kâfidir.

Bu rezilce şekillerden birisini yine bize şu olayı anlatan sevgili dostumuz aşağıdaki şekilde nakletmiştir:

"Devletimizin eski idare şekli olan eyalet yönetim şeklinin[1] şimdiki vilayet idaresine dönüştürüldüğü esnada ben

---

1 Osmanlı Devleti'nde bir beylerbeyinin yönetiminde bulunan en büyük idari bölge olan eyaletlerin yerini Tanzimat'tan sonra farklı tarihlerde yapılan çeşitli düzenlemelerle vilayetler almıştır.

de memur olarak Edirne'ye gitmiştim. O zaman vali olan zata, ahaliden bazıları bir arzuhal takdim ettiler. Bir hayli zamandan beri memleketlerinde helva sohbetlerinin hükümet emriyle yasaklandığından bahsederek yasağın kaldırılmasını talep ettiler. Vali Paşa herkesin ırz ve namusuyla eğlenmesinin yasak olmaması lazım geleceğini göz önünde bulundurarak ahalinin talebinin yerine getirilmesi tarafında bulunduysa da şu yasağın sebep ve hikmetini anlamak için arzuhali bir kere de şer'i mahkemeye havale eyledi. Zira eyalet yönetim sistemi esnasında bu gibi emir ve yasaklar şer'i mahkeme siciline[1] kayıt olunurdu. İhtimal ki hâlâ da bu kayıtlara devam olunmaktadır. Zira şer'i sicillerimiz bu devletin üç dört yüz senelik düzenli kayıtları demek olup bunun devam ettirilmemesi esef vericidir. Bir de arzuhal şer'i mahkemeye havale olunduğunda yazılan notta ne haber verilse beğenirsiniz? Meğer bir zaman Edirne şehrinde bir helva sohbeti düzenlenmiş. Dama oyununa gayet meraklı ve bu oyunda maharetli iki adam iddiaya girmişler. Hangisi mağlup olursa galip olan tarafın isteyeceği her şeyi mağlubun yapmaya mecbur olmasına yeminlerle, şartlarla karar verilmiş. Oyuna başlamışlar. Tabi taraflardan birisi mağlup olmuş. Galip gelen 'Kızını çağır da ziller takarak arkadaşların karşısında oynasın!' demesin mi? Arkadaşları bu teklifin imkânsız olduğunu beyan ederek kabul edilemeyeceğini söylemişlerse de galip gelen, talebinde ısrar edince mağlup olan da sözünün eri dürüst bir adam olduğundan zavallı kızcağızını başı örtülü, sırtı feraceli[2] olduğu halde evinden getirip ziller taktırarak olabildiğince oynar gibi bazı hareketlerde bulundurmuş. Birkaç gece sonra diğer bir sohbette bu iki damacı yine aynı şartla oyuna oturmuşlar. Tesadüf şeytanı bu ya! Evvelki galip gelen bu defa mağlup olmuş. Kızının düşürüldüğü rezaletin intikamına teşne olan

---

1 Mahkeme, tapu, nüfus vb. işlemlerin resmi dairelerce tutulan kayıtlarının yazılı olduğu belge veya defter.

2 Eskiden kadınların dışarı çıkarken giydikleri, vücudu baştan ayağa örten, pelerine benzer giysi.

eski mağlup ve şimdiki galip, 'Öyleyse ben de seni asacağım!' demiş ve kimse de itiraz edemediğinden hasmını bahçedeki dut ağacına asıvermiş. İşte bu mesele üzerine, o zaman Edirne valisi olan zat da bundan sonra helva sohbetlerini yasaklamış."

Bu olayı uydurma hikâyelerden zannetmeyiniz. Sevgili dostumuz olan zat, bunu Edirne vilayetinin kuruluşu sırasında gerçekleşmiş resmi bir kayıt olarak büyük bir ciddiyetle bize hikâye eyledi. Nazarımızda kendisi de inanılır, gayet namuslu bir adam olduğundan rivayet ve hikâyesi bizce kesinlikle doğrudur. Bundan dolayı deriz ki o zamanlar helva sohbetlerinin tamamı uslu ve sakin eğlencelerden olmayıp, birçoğu da rezilce bir suretteydi.

Hal böyleyken bu kadar iğneden ipliğe tenkide de ne hacet! Maksadımız yeniçeriliğin mevcut olduğu zamanlardaki eğlencelerin bazı şekillerini anlatmak olduğuna göre, anlattığımız ve verdiğimiz detayın bu kadarı yeterli görülsün de hikâyemize devam edelim. Ne demiştik?..

Balat Mahallesi'nin yukarı taraflarında, Kesmekaya denilen civarda, bir zatın helva sohbeti yapmaya karar vermiş olduğunu söylemiştik değil mi? Bu sohbete uzaktan yakından bazı ahbap ve dostlarını davet ettiği gibi, evleri uzak olan ve kendi esnafından bulunan üç zatı da davet etmişti ki bunlar Süleymaniye ve Kantarcılar civarı ahalisinden olup gece kendi evlerine dönemeyeceklerinden helva sohbetini veren zatın evinde geceyi geçireceklerdi.

Üç arkadaş Limon İskelesi'nde[1] birleştiler. Halbuki bunlar o zamanın akşamcılarındandı.

Akşamcının ne demek olduğunu bilirsiniz ya? İçki müptelası olanlar evlerinde çolukları çocukları arasında içki içmekten utanır ve ziftlenecekleri birkaç kadehin içildiğini ev halkının görmesinin terbiyelerine halel getireceğini düşünürlerdi. Hakları da yok mudur?

---

1 Limon İskelesi, eskiden Eminönü Balıkpazarı'nda bulunan iskelelerdendi. Meyhaneleriyle meşhurdu.

Bu yüzden akşamları birkaç kadeh çakıştırmak mecburiyetinde bulunanlar kendi mahallelerine yakın olan meyhanelerden birine ya dükkânı kapadıktan veyahut mesaiden çıktıktan sonra gidip Apostol veya Artin'in hazırlamış olduğu âlâ mezelerle, nargileleri, çubukları tellendirerek çakıştırırlardı da akşam namazından sonraya kalmamak üzere güya namazdan çıkmışlar da evlerine gelmişler gibi yine evlerine nispeten vakitlice giderlerdi. Hatta bunlardan bazı düşünceli olanlar karılarından da utanarak ağızlarının kokusunu belli etmemek için çiğ nohut, kuru kahve, günlük kakule ve karanfil gibi bazı şeyler yemeye bile kendilerini mecbur sayarlardı.

Sözün doğrusunu ister misiniz? Mademki bir iptiladır vardır, aile içinde çoluk çocuk arasında evin reisi olan babanın kendisini herkese kepaze edercesine rezilce içmesindense şu akşamcılık birçok bakımdan daha tercihe şayan görülebilecek ayıplardan sayılır. Biz yine hikâyemize bakalım: Demiştik ki Kesmekaya semtinde helva sohbeti veren zatın davet ettiği misafirlerden üçü Kantarcılar ve Süleymaniyeli olup akşamcılardan da olmaları dolayısıyla Limon İskelesi'nde buluşmuşlardı. Bunlar, helva sohbetlerinde içki bulunmaması ve kendilerinin de sohbetten evvel akşam yemeğini orada yemeye davetli olmaları dolayısıyla mutatları olan gıdayı nerede alacaklarını müzakereye başladılar. Birisi Limon İskelesi'ni tercih etti ki portakal, mandalina, tatlı limon gibi meyvelerden başka tuzlu balıklardan da çeşit çeşit mezelerin bulunması gerçekten ağızları sulandırıyordu. Ancak bu zevk, bizim üç arkadaşın her akşamki zevklerinden olduğu için onların nezdinde ehemmiyeti o kadar büyük değildi. İçlerinden birisinin, "Yahu! Bu akşam da Yahudice bir işret edelim!" demesiyle bu görüş diğer ikisi tarafından derhal kabul olundu. Zira bu üç arkadaş zaten birbirlerine gayet vefalı olduklarından bazı isteklerine muhalif durumlarda bile yekdiğerine fedakârlık gösterirlerdi. Bu akşamki Balat fikri ise zaten yapmak istedikleri işe uygundu. Kaldı ki gıdalarını Limon İskelesi'nde alacak olsalar Kesmekaya'ya

varıncaya kadar onun etkisi tamamen ortadan kalkacaktı. Böylece akşam gıdasını Balat'ta almaya karar vererek Limon İskelesi'nden bir kayığa bindiler. Ne hoş bir tesadüf ki kayıkçıları da bir Yahudi'ydi.

Meyhane Sohbeti

Malumdur ki Limon ve Yemiş iskeleleri[1] gibi İstanbul iskeleleriyle Balat ve Hasköy gibi çoğunlukla Yahudilerin oturduğu mahalleler arasında işlemekte olan kayıklar o kadar sağlam ve süslü şeyler değildir. Zaten Yahudi milletinin ilerlemeciliğe gözlerini açmaları henüz pek yakınlarda ortaya çıkmış hallerdendir. O zaman başlarına kova kadar bir hotoz[2] giyen ve başörtüsü ile ferace gibi bir setrî[3] içine sımsıkı bürünen bir Yahudi kadına bir gün gelip de kendisi gibi Boliçelerin[4] alafranga fistanlar giyerek, şapka takarak, saçlarını da çeşitli tarzlarda tarayıp açacakları haber verilseydi, Yahudi kadın kıyametin gelişi haber veriliyormuşçasına ürküp korkardı. O zamanlar başındaki kavezayı[5] kulaklarına kadar indiren bir erkek Yahudi ihtimal verebilir miydi ki bir zaman gelecek de Yahudiler sakallarına makas ve hatta ustura değdirecek? O zamanlar hiç kimsenin kıyafeti ve yaşam tarzı öteden beri kendi kavimlerine mahsus olan şekilden asla ayrılamazdı. Şimdilerde bile bunun bir mertebe etkisi görülüyor ya! Velhasıl o zamanlar Yahudiler şu fani dünyanın yalnız parasından başka hiçbir şeyine rağbet etmemekte şimdiki hallerinden pek çok ilerideydiler. Diğer kavimlerin eskisi Yahudilerin adeta yenisi, hatta çürüğü de tazesi sayılırdı. Limon, portakal, yumurta, gerek

1 Yemiş İskelesi, Eminönü Zindankapı civarında bulunan eski iskelelerden. İskeleye yaş ve kuru meyve geldiğinden bu ismi almıştır.
2 Eskiden kadınların başlarına giydikleri süslü başlık.
3 Çuhadan yapılmış elbise.
4 Yahudi kadını.
5 Kaveza: Eskiden Yahudilerin giydiği baş kisvesi.

tuzlu, gerek taze balık ve sebze meyve gibi şeylerin mutlaka çürüğünü Yahudiler aldığından, diğer milletler, her şeyin çürüğünü yemenin Yahudilik dininin gereğidir gibi batıl bir zanda bulunurlardı. Hele yüz Yahudi'de birisinin yeni yapılmış evde oturduğu veyahut yeni bir kayık kullandığı görülemezdi. Diğer kavimlerin ellerinde bulunan kayıklar artık kullanılamayacak derecelerde eskidikten sonra, "Bu artık Yahudi harcı olmuş!" diye onu Yahudilere satarlardı da bunu alan Yahudi de arkadaşları arasında, "Mişon bir âlâ yeni kayık almış!" diye adeta kıskanılırdı.

İşte bu izahattan anlaşılacağı üzere bizim Kantarcılı ve Süleymaniyeli üç arkadaşın bindikleri kayık, Yahudi kayığı olmasından dolayı gayet köhne bir şeydiyse de kayıkçı Yahudi, bu milletin o zamanlar şimdikinden daha çok bilindiği cinasçılıkta Yahudiler arasında bile şöhret sahibi bir adam olduğundan, yolda o köhne kayık içinde hiç canları sıkılmayarak ve hatta Yahudi'nin cinaslı sözlerine kızmayıp bilakis gülmekten kırılarak Balat'a doğru çektirip gidiyorlardı.

Bir aralık Balat'ta ağız tadıyla işret edilecek meyhanenin hangisi olduğunu ve içkilerin en âlâsının bulunup bulunmadığını Yahudi'ye sordular. Yahudi, "Meramınız sarhoş olmak mıdır?" diye sorup da üç yolcudan onaylayıcı cevap aldıktan sonra dedi ki:

— Öyleyse Balat'taki meyhanelerin tamamı ağız tadıyla işret edilecek ve hepsi de içkilerin en âlâsının bulunacağı yerlerdir. Yalnız birinci, ikinci, üçüncü kadehleri içinceye kadar sabırlı olup kusura kalmamalısınız. Ondan sonrası gül gülistan olur sultanım!

Yahudi'nin bu cevabı üç arkadaşın kahkahalarını artırmanın yanı sıra içlerinden birisine de Bekri Mustafa[1] merhuma atfedilen bir fıkrayı hatırlattı. Diğer iki arkadaşından çok kayıkçı Yahudi'ye hitaben bu fıkrayı anlatmaya başlayarak dedi ki:

---

1 Bekri Mustafa, 17. yüzyılda yaşamış, içki düşkünlüğü ve içki yasağına karşı tepkileri içeren fıkralarıyla tanınmış meşhur nüktedan.

— Hani ya şu Limon İskelesi'nde Zindan Kapısı tarafında bir türbe vardır. Orada defnedilmiş olan zata Bekri Mustafa derler. Bilirsin ya?.. İşte o Bekri Mustafa'yı bir aralık şarap zecriye[1] memuru etmişler. Ama ne memuru? Muayene memuru! İskeleye gelecek şarap kayıklarının getirdikleri şarapları Bekri Mustafa muayene edip beğenirse karaya çıkarılmasına ruhsat verecek, beğenmezse reddederek kayığı geri çevirecek. Sabahleyin sekiz mi, on mu, on beş mi ne kadar kayık gelmişse hepsi muayene memurunun gelmesini beklemekte! Bir de memur efendi gelip ilk kayık kaptanının bardağa koyduğu şarabı Üsküdar üstünden yeni yükselmiş olan güneşe doğru tutup rengine, berraklığına baktıktan sonra içer. Fakat yüzünü gözünü buruşturarak, "Ulan! Kaptan Yani, böyle buruk şeyleri İstanbul'a ne getiriyorsun? Alarga[2] bakayım alarga!.." diye Kaptan Yani'nin kayığını iskeleden uzaklaştırır. Bu muamelenin aynını Kaptan Dimitri'ye, Apostol'a, Barbatanas'a filan da edip kimisinin şarabını pek ekşi, kimisininkini pek tatlı veyahut sulu bularak beğenmez. Muayene olunan kayıkların adedi sekize ona vardıktan ve Bekri Mustafa'nın sabah mahmurluğu geçerek tavrını neşe kaplayıp, gözleri parıl parıl parlamaya başladıktan sonra ilk uzaklaştırılan Kaptan Yani bir daha sokulup, "Efendim! Bizim eşek muço yanılmış da demincek zatıâlinize kendimize mahsus olan buruk ve fena şaraptan vermiş. Hakkınız var efendim, hakkınız var. Hiç öyle fena şeyler müşteriye çıkarılabilir mi? Bizim asıl malımız şudur. Bir kere de buna bakınız" diye yine evvelki şaraptan bir kadeh daha tutuşturur. Bekri Mustafa bunu içince keyfinden ağzını şapırdatarak "Gördün mü köftehor, malın âlâsı besbellidir. Gel öyleyse yanaş!" der ve ondan sonra şarabı sulu olduğundan dolayı defedilen Apostol, eşekliği hep muçoya atarak yeni yıkadığı kadehin içinde su bırakmasından dolayı şarabı sulu göründüğünden lütfen bir daha muayenesini ricayla o da geçiş izni

---

1 Osmanlıda alkollü içkilerden alınan vergi.
2 Burada "Açıktan geç, yaklaşma, uzak dur" anlamında kullanılmıştır.

alır. Velhasıl reddedilen kayıkların tamamı ikinci muayeneleri yapıldıktan sonra takdirle kabul edilir.

Kayıkçı Yahudi bu fıkrayı gayet manidar, nükteli fıkralardan sayarak "A sultanım, Bekri Mustafa'ya bir kere gözler döndükten sonra şarap diye sirke, hatta turşu suyu verseler yine içip, yine beğenecek değil mi? Balat'ta da size rakı yerine kibrit suyu bile dökseler yine beğeneceksiniz" dedi ve üç arkadaş, "Ulan Yahudi! Kibrit suyunu kadehimize mi kökümüze mi döktüreceksin" yollu kahkahalara başladıklarından Yahudi'nin "İster kadehlerinize, ister köklerinize!" demesine pek de dikkat olunamadı.

Bizim üç arkadaş Balat İskelesi'ne çıktıklarında iskeleye en yakın meyhaneye girip mezeye dair neler olduğunu sorduklarında meyhaneci Yahudi'den, "Size turp efendim, turp!" cevabını alınca cevabın cinasına itibar etmediler. Fakat öyle adi akşamcılar gibi turp kırıntısı, sakız leblebisi döküntüsüyle mezelenemeyeceklerinden Yahudi, "Efendim! Komşu bakkal dükkânı mezeyle dopdoludur. Sucuk mu istersiniz? Pastırma mı? Tulum peyniri mi? Zeytin veyahut sardalye salatası mı, beyaz yahut siyah havyar mı? Ne isterseniz mevcuttur" demesiyle arkadaşlardan birisi, "Öyleyse meze tertibini bana bırakınız. Siz de şu masaların birisini sildiriniz, temizlettiriniz" dedi ve çıkıp bakkal dükkânına gitti. Diğerleri meyhaneci Yahudi'ye oturacakları masayı ve etrafını sildirip süpürttürüp temizlettiler. Hatta Yahudi'nin ellerinden iğrenmelerinden dolayı şişeleri, kadehleri, bardakları, tabakları filanları kendi elleriyle yıkayıp kendi temiz çevreleriyle[1] silerek kuruladılar. Bir büyücek damacanadan şişelere rakı koymak hizmetini de kendileri ifa ederek, hatta kullanacakları huniyi de yıkamak ihtiyatında bile kusur etmediler.

Nihayet bakkala giden arkadaş da soğan zarı gibi ince yontulmuş âlâ Kayseri pastırması ve limon ve zeytinyağıyla terbiye edilmiş zeytin salatası ve gayet temiz ayıklanıp yıkanmış, temizlenmiş sardalye balıkları gibi mezeleri yetiştirdi-

---

1 Nakışlı mendil.

ğinden saat beş buçuğa beş kala üç arkadaş akşam masasının etrafına dizildiler. Bunlardan Süleymaniyeli Behram Ağa ise şu müddet zarfında müptelası olduğu nargilenin temizliği ve hazırlanmasıyla uğraşmıştı. Nargilenin gerek sürahisi ve gerek sırrı, lülesi, marpucu ele ağıza alınacak şeylerden olmadığından bir çeyrek saatten fazla çalışarak epeyce temizliğine muvaffak olduğu halde bile yine marpuç başlığını doğrudan doğruya ağzına temas ettiremediğinden bir parça ince kâğıdı zıvana gibi büküp başlığın deliğine sokmuş ve işte bu kâğıt zıvanayı ağzına değdirebilmek üzere nargilesini tongurdatmaya başlamıştı. Diğer arkadaşlarına gelince onların keyif için gereksinimleri daha kolaydı. Çünkü onlar tütün içerlerdi. Ama zannetmeyiniz ki hazır yapılmış kalıp sigaralarını kutulardan çıkardıkları gibi birer kibrit çakıp yakıverecekler! O zamanlar kibrit nerede? Sigara nerede? Herkes çubuk içer. Kibar[1] takımının çubukları çuhadan, canfesten filandan yapılma ve uzunluğu çubuğun uzunluğuna eşit keseler içine konulmuş olarak uşaklar elinde efendilerinin arkası sıra gider. Adi takım, çubuğunu nadiren kese içerisinde ve ekseriya çıplak olarak elinde gezdirir. Şimdilerde baston ve şemsiye nasıl herkesin elinde bulunursa o zamanlar da böyle el ziynetleri yerine geçen şey, çubuklardan ibaretti. Bu takımın çubukları kibar takımından daha kısa olduğu gibi daha pespaye ve adeta ayaktakımı olanların çubukları ise hemen hemen bir, bilemedin iki karış uzunluğunda şeyler olduğundan bazıları bu çubukları kuşağın arka tarafına ve bazıları yakalarıyla enseleri arasına sokup gezdirirlerdi. Fakat gerek orta halli kibardan ve gerek esnaf takımından kendini bilenler ve edep ve hayâyı tanıyanlar aşikâre çubuk gezdirmeyip "geçme" tabir olunan çubukları gizlice beraberlerinde bulundururlardı. Bu "geçmeler" birer karış veyahut daha fazla uzunlukta iki üç parça çubuğun bakır tenekeden yapılma zıvanalarla veyahut zıvanalı vidalarla birbirine eklenmelerinden oluşmakta ve büyücek tütün kesesinin arka tarafında,

1 Yüksek tabakaya mensup, soylu ve seçkin sınıfına ait kişiler.

Çerkezlerin göğüslerine astıkları fişeklikler gibi özel yapılmış yerlere sokulup lülesi ve imamesi de yine tütün kesesinin bu tarafındaki özel mahfazasına konulur ve içinde sahibinin tiryakilikteki derecesine göre elli ve bazen yüz dirheme kadar tütün de bulunan bir kese bir bel kayışıyla bele bağlanarak şalvar veya çakşır[1] ile abdestlik[2], cübbe, kaput[3] gibi üst giysinin arasına sarkıtılırdı. Hele çubuğunu ensesinde veyahut kuşağında gezdiren baldırı çıplak takımının tütün keseleri böyle bel kayışlarına bağlı oldukları halde apaşikâr sallanır dururdu ya! Çünkü bunların cübbe, kaput filan gibi şeyler giymeleri âdetleri olmayıp, yaz mevsiminde yalnız yelek ve gömlekle gezerek kollarını sıvarlar ve kış mevsiminde ise bunun üzerine yalnız kısa bir aba giyerlerdi.

Bizim üç akşamcı, esnafın kendini bilen takımından olup Süleymaniyeli Behram Ağa'dan başka tütün tiryakisi olan diğer ikisi geçmelerini şu tarif ettiğimiz şekilde taşımakta bulunmalarıyla bunları derhal çıkarıp, doldurup, ateşleyip keyiflerini çatmaya başlamışlardı. Her ne kadar işret insanın çenelerini gevşeterek sohbete değer katarsa da her gün birbirini gören adamlar fikir teatisi ede ede yekdiğerine yeniden anlatabilecekleri gözlemlerden ve duyumlardan mahrum sayılırlar. Bununla beraber o günkü olaylar üzerine fikir teatisinden başlayarak yine bir tatlı sohbet baş gösterdi. Kâh esnaf kâhyasının[4] kâh yiğitbaşının[5] aleyhinde dedikoduculuğa girişmek bunları ziyadesiyle eğlendiriyordu. Eleştiriyi esnaf loncası azalığıyla iftihar eden bazı itibarlı kişilere kadar vardırdılar. Bunların her halini yerip, övecek hiçbir hallerini

---

1 Belden uçkurlu, diz kapağının altında darlaşarak bacağı saran ve çuhadan yapılan bir tür pantolon.

2 Eskiden abdest alınırken giyilen, kolları dirseğe kadar olan bir tür kısa cübbe.

3 Kalın kumaştan dikilmiş palto.

4 Loncalarda sanat ve ticaret erbabının işlerine bakmak için esnaf tarafından seçilip kadı tarafından onaylanan veya doğrudan devletçe tayin edilen, esnaf ve devlet arasındaki aracı resmi memur.

5 Esnaf kuruluşlarının kendi içlerinden seçtikleri kâhyalarla esnaf arasında emir ve haber alıp verme işini, düzenin ve kararların yürümesini takiple görevli kişi.

bulamadılar. Kayıkçı Yahudi'nin tahmin etmiş olduğu gibi kadehlerin ilkinde rakıyı pek kekremsi, pek fena buldukları halde ikincide üçüncüde güya tadının başkalaşmış olduğunu birbirlerine tavsiye ediyorlardı. Dördüncüde beşincide, "Lezzetinin uygunsuzluğu sertliğinden geliyor. Yoksa pek de fena rakı değildir. Hem bu Yahudiler rakının fenasını içmezler. Halis cibreden[1] kendileri çekerler" tarzında öne sürülen kanaatler bile derhal tasdik olunmaya başlanmıştı.

Saat altıya yaklaştı. O sırada bakkaldan yeni bir meze getirmek için davranıyormuşçasına ayağa kalkıp dışarıya çıkan bir arkadaş bir çeyrek saat geciktiği halde gelmeyince diğerleri meraka düştüler. Malum a, Yahudi mahallesinde bulunuyorlar! Şimdilerde bile biçare Yahudiler, insan kanı içmekle hâlâ itham edilip durmuyorlar mı? O zamanlar ise Yahudiler aleyhindeki bu itikat bir kat daha kuvvetliydi. Bundan dolayı diğer arkadaş da ayağa kalkıp evvelkiyi aramaya gittiyse de aradan bir çeyrek saat daha geçtiği halde o da gelmeyince meyhanede yalnız kalan Behram Ağa korkmaya başladı. Saat altı buçuğu geçmiş. Sular gereği gibi kararmış. Bu zamandan sonra arkadaşlar nereye gidip kaybolabilirler?

Bereket versin ki böyle arkadaşlar arasında o zamanın çok yaygın bir latifesi Hacı Behram Ağa'nın hatırına geldi. O latife ise "oyun etmek" dedikleri şeydir. O zamanlar ahbap ahbaba türlü türlü oyun ederlerdi. Mesela birisinden bir ziyafet istenir ve o da naz edecek olursa taleplerinde ısrar ederek nihayet ziyafeti hazırlattırırlar ve adamcağız, "Bu akşam buyurunuz da çorbayı bizde içelim" deyince de arkadaşların hepsi anlaşarak gitmeyiverip herifi üzerler ve bunun da adına "oyun etmek" derler. Bu oyun etme muzipliklerinin bazı kere pek dayanılmaz şekilleri de olurdu. Bir adamın evine birdenbire ölüm haberini göndermek gibi tehlikeli oyunlara kadar varıldıktan başka, bazı kere de zavallı bir adamı ağzından güya talak sözünü[2] işitmişlercesine yalancı

---

1 Cibre Rakısı: Üzüm posasının imbikten çekilmesiyle yapılan rakı.
2 Erkeğin nikâhlı karısına "boş ol" demesi suretiyle nikâhın düşmesi.

şahitlikle nikâh tazelemeye ve hatta maazallah işin daha ilerisine bile mecbur bırakırlardı da yine arkadaşlar arasında "oyun ettik" diye gülüşürlerdi. Her asrın bir hali vardır ki iyi ise sonraki asırlarda o hallere gıpta edilir, fena ise sonraki asırların o hallerden kurtulmuş olmasına şükrolunur.

İşte Behram Ağa diğer iki arkadaşının kendisine mutlaka oyun ettiklerini sandı, fakat evvelki endişesi de bu şekilde bertaraf olduğu için memnun oldu. Gerek bakkala gerek meyhaneciye ne kadar masraf olduysa bahşişle beraber ödedikten sonra kapıdan dışarıya çıktı. Kendi kendine dedi ki:

"Bana bu oyunu edişleri masrafı verdirmek için değildir. Belki Yahudi mahallesinde kaybolduklarından dolayı mutlaka bir tehlikeye uğramış olduklarını bana zannettirerek korkutmak, üzüntüde bırakmak içindir. Dur asıl ben onlara bir oyun edeyim de asıl korkunun, üzüntünün ne olduğunu onlar da görsün, anlasınlar."

Kendi Açılan Kapı

Behram Ağa kendi arkadaşlarına asıl üzüntüye, korkuya sebep olacak bir oyun edeceği lakırdısını ağzından çıkardığı zaman bu oyunun neden ibaret olacağını henüz zihninde kararlaştırmamıştı. Yolda hem gidiyor hem de zihninden bu oyunu tertip ediyordu. Arzusu öyle bir oyun tertip etmekti ki arkadaşları meyhanede kendisini yapyalnız bıraktıklarından dolayı güya Yahudiler tarafından bir tehlikeye düşürülmüş olsun da o tehlikeye kendileri sebebiyet vermiş olduklarından dolayı iki arkadaş fena halde korksunlar, özürler dilemeye, tövbeler, istiğfarlar etmeye mecbur olsunlar. Fakat ardından bunun bir uydurma, bir oyun olduğunu Behram Ağa meydana koysun da herkes kahkahalarla gülsün. Behram Ağa da, "Siz beni kendi hakkınızda meraka düşürüp korkutmak için meyhanede yalnız bırakıp savuştunuz ama işte adamı asıl böyle korkuturlar" diyerek nail olduğu üstünlükle iftihar eylesin.

Nasıl?.. Behram Ağa'nın zekâsını beğendiniz ya?.. Etmek istediği oyunun nasıl tertip edilmesi lazım geleceğini pek güzel düşündü ama hakikaten bir tehlikeye uğramış olduğuna herkesi inandırmak için görünüşte bazı emarelere, bazı alametlere ihtiyaç vardı. Fakat bir kere oyunun esasını kurduktan sonra bu teferruatını da tamamlamaktan aciz kalmadı. Bunun için bir cübbe fedasını göze aldı. Sırtındaki cübbeyi birkaç yerinden yırtıp, giydiği entari ve mintanın yakasını filanını hırpalayıp yüzünü gözünü çamurlayarak, saç, sakal, sarık, külah perişan bir halde biraz da geç vakitte helva sohbeti evine giriverecek olursa herkesin dehşetli bakışlarını toplayarak Yahudilerin kendi üzerine şöyle hücum edip böyle tehdit ettiklerine ve kendisinin de şöyle müdafaa edip böyle boğuştuğuna dair söyleyeceği velveleli sözlere hepsini inandırabileceğine kesin gözüyle hükmetti.

Helva sohbeti evinin nerede olduğunu kesin bilmeyip, yalnız Kesmekaya semtinde olduğunu biliyorduysa da ev sahibi esnaftan pek tanınan biri olduğu için o semtte hangi bakkala sorsa haber alabileceği bellidir. Malum a? Şimdi, şu zamanda bile olduğu üzere bilhassa o zamanlar bu gibi ikametgâhları herkesten ziyade bakkallar bildiğinden bir yer arayanlar asıl bakkallara müracaatla aradıkları yerleri bulabileceklerdir.

Saat yediye yaklaşmış. Bu zemheri mevsiminde hem ay karanlık hem de hava bulutlu! Sokaklar zifiri karanlık! Ya ne kadar da tenhalık... Bizim Behram Ağa gerçekten korkmaya başlamasın mı? Kendisine yalancıktan bir tehlike uydurmaya çalışırken ya gerçekten bir tehlikeye düşerse? Yeniçeri zamanında gece yalnız sokağa çıkmak zaten tehlikeli bir şeyken hele Balat ile Kesmekaya arası gibi ücra ve tenha yerlerde o zamanlar değil, daha yakın zamanlarda bile yalnız başına bir adamın geç vakit böyle serserice bir şekilde gezinmesi türlü türlü tehlikelerden uzak görülemez.

Gerçi bizim Behram Ağa öyle evhamından, hayalinden korkacak yüreksiz adamlardan da değildir. Hatta o zamanlar silahsız gezmemek âdetine uymaya herkes riayet edip ri-

cal[1] ve kibar takımı bile âlâ şal kuşaklarının üstüne ziynet tarzında süslü ve mücevher kakmalı bir hançer taktıkları gibi esnaf takımı da "ekmek bıçağı" namıyla sağ böğürleri hizasından şalvarlarıyla vücutları arasına epeyce büyücek bir bıçak sıkıştırırlardı. Bunlardan bir tanesi de Behram Ağa'nın belinde olduğundan pek başı sıkışacak olursa bu silaha müracaat da edebilirdi. Ancak kendi selametinin temini için böyle bir bıçağa müracaata bağlı kalacak olan an ve dakika hoşa gidecek zamanlardan mı sayılır? Ölsen fena! Öldürsen fena!

Zavallı Behram Ağa, işte böyle gerçek bir korkuyla olanca kuvvetini bacaklarına vererek ve adımlarını açıp süratlendirerek Kesmekaya semtine doğru bir an evvel kapağı atmaya gayret eylediyse de yürüdüğü yol hayli dik bir bayır olduğundan ilkin korku gayretiyle yetmiş seksen adım attıktan sonra soluğu soluğunu takibe başladı. Kendisi kırkını geçmiş, ellisine yaklaşmış bir adam olduğundan böyle bayırlardan yukarı pire gibi sıçrayıp koştuğunda tıkanmanın, yorulmanın ne olduğunu bilmediği zamanlar çoktan geçmişti.

Sekseninci seksen beşinci adımdan sonra Behram Ağa'nın yalnız nefesi tıkanmakla kalmayıp dizlerindeki kuvvet de azaldıkça azalmaya başladı. Bunun üzerine adımları hem kısalıp hem de ağırlaşıyorlardı. Ama korku gücünün de bir yandan cesaret vererek zorlamasıyla yine yola devam ediyordu. Otuz beş kırk adım daha attı. Bir de yolun ilerisine baktı ki ohooo... en az üç yüz adım daha var. Haydi, son gayretiyle bu mesafeyi de kat edebilsin! O halde olsa olsa yokuşun üst başına varmış olabilecek! Orası neresi? Bunu Hacı Behram Ağa ne bilsin? Kimden sorsun? Kesmekaya semtini yalnız zihnen tasarlayarak bir gidiştir gidiyor. İhtimal ki bu gidişle daha yarım saat gidecek de helva sohbeti evini değil olsa olsa ancak Kesmekaya semtini bulabilmiş olacak!

Alın size bezginlik denen nazlımızı! Yolun ilerisini bu açıdan düşündüğü zaman yalnız bacaklarının kuvveti değil kalbinin, zihninin manevi kuvveti de adamcağızı terk eyle-

---

1 Yüksek mevkilerdeki ileri gelen devlet adamları.

diler. Oyun edeyim derken elinde olmadan tesadüfün müthiş bir oyununa duçar olmuş gitmiş!.. Biçarenin başı beyni dönmeye, ağzı, boğazı kurumaya, gözleri kararmaya, asabı titremeye başladı. Evet! Evet! İleriye doğru bir adım daha atabilmesine imkân yok vesselam!

Sokağın oporta yerinde bir kere şöyle dimdik durdu. Elini alnına götürüp ovuşturunca parmaklarının nemlenmesinden anladı ki tıraşlı kafasından doğru alnı üzerine buz gibi soğuk terden ibaret bir çağlayan iniyor. Sonra elini bir de kalbi üzerine götürdü. Gümbür gümbür çarpmakta olan kalp, sanki kaburga kemiklerini paralayıp dışarıya fırlayacak. Sağına soluna, önüne ardına bir kere bakındı. Etrafında bir şey görse de gördüğü şeyden korksa ne ise ne. Etrafında hiçbir şey görmüyor da, işte böyle hiçbir şey görmediği için korkusu artıyor. Saat kaç? Pek güzel bükmeden bir kordonla boynuna asılı somun ekmeği kadar kocaman bir piryol saati[1] kuşağıyla göbeği arasında tıkır tıkır işlemekteyse de göz gözü görmüyor ki saatine baksın da zamanı anlasın. Ah, hani ya şimdiki şemalı kibritler? Varsın şemasız olsun. İsterse en fenasından olsun da yirmi tanesi çakıldığı halde kibriti oluşturan çöp yine yanmasın. Yalnız ucundaki fosforun yanması saatin kaç olduğunu gösterebilir ya! Bu da pek büyük nimet sayılır. Zavallı Behram Ağa vaktini anlamak için saatinden istifade edemediği gibi tahmin için zihninden de istifade edemiyor. Yalnız bundan bir hayli zaman önce saatin yediyi geçmiş olduğunu tahmin eylediği hatırında kalmış. O zamandan beri pek çok zaman geçmiş. Ama ne kadar çok? Behram'a yıllar, asırlar kadar uzun geliyor.

İşte Behram Ağa olduğu yerde irkilip durarak bir de dört tarafına bakındıktan sonra yorgunluğa korkunun ve korkuya yorgunluğun eklenmesinden dolayı bir adım ilerlemek şöyle dursun ayakta bile duramayacağını anladığından sendeleye sendeleye sokağın sağ tarafına doğru birkaç adım yürüdü. Vücudunun ilk temas ettiği yere dayanmaya

---

1 Kapağı kümbet şeklinde olan büyük bir cep saati çeşidi.

davrandı. Hatta dayandı da! Lakin bu dayandığı yer kendi vücut ağırlığına mukavemet edemedi. Çünkü orası bir duvar değil, bir kapı idi. Hatta tamamıyla kapatılıp kilitlenmiş bir kapı da değildi. Çünkü Behram Ağa dayanır dayanmaz kapı kendi kendine açılıvermişti.

Az kaldı ki Behram Ağa kapının içerisine doğru paldır küldür yuvarlanıversin. Ancak her evde olduğu gibi o evin kapısı da iki kanatlı olup bir kanadı açılmış olduğu halde diğeri sağlam kol demiriyle kapalı olduğundan Behram Ağa tam düşecekken bir eliyle kapının dış tarafındaki halkasını ve diğer eliyle iç tarafındaki kol demirini sıkıca yakalayıp kendisini zapt edebildi.

Derken yukarıdan bir mum ışığı belirmesin mi? Elinde fiske şamdan[1] bir kadın merdivenden aşağıya iniyor. En evvel göze görünen kısmı sırma ve inciyle işlenmiş pabuçlar üzerine pembe canfesten dökme şalvarın gayet şairane ve ressamane bir şekilde dökülüvermesidir. Uzun entarinin harçlı[2] etekleri de ayaklar merdivenin alt kademelerine doğru birer birer indikçe arka tarafta kalan basamaklar üzerinden süzülüp iniyorlar.

O ne? Behram Ağa bu halinde bile o işli terliklere, dökme şalvarlara, harçlı uzun eteklere dikkat edebiliyor ha?.. Gerçi ehlikeyif bir akşamcı için hiç de şaşılmayacak bir dikkat, değil mi?

Hayır! Zavallı Behram Ağa'nın akşam Balat İskelesi'nde yuvarlamış olduğu beş altı kadeh zıkkımın bir tesiri, bir kuvveti kalmış olsaydı bu kadar gevşeyip mağlup olması lazım gelir miydi? İşin bu tarafı sokakta kendi aklına da gelmişti, "Ah şimdi elli dirhemlik bir bardak olsaydı yekten yuvarlardım" bile demişti. Elinde şamdan, merdivenden inen zatın kim olduğuna dikkat etmesi ne akşamcılıktan ne gececilikten ileri geliyordu; belki kapıyı açıp içeriye girmiş

---

1 Eskiden evlerde kandilleri yakmak için veya ev içinde gezerken kullanılan, elde taşınır, fitilli küçük şamdan.

2 Ötesine berisine ipekle, kaytanla yapılmış süslü şerit vs. dikilen entariler için kullanılan bir tabirdir. Elbiselere dikilen kaytan ve benzeri süsler.

olmasından dolayı nasıl bir ev sahibi tarafından paylanacağı korkusundan kaynaklanıyordu. Hatta yukarıdan aşağıya inen zatın ilk görünen şeylerinin işli terlik, dökme şalvar ve harçlı uzun entari olması zavallı Behram Ağa'nın gözünü ve gönlünü ferahlatıp neşelendirmek şöyle dursun bilakis korkusunu artırmıştı. Kendi kendine demişti ki:

"Zavallı kadıncağız, besbelli kocası geliyor zannıyla karşılamaya iniyor. Şimdi kocasına karşılık koca bir yabancı herif görünce kim bilir ne kadar korkacaktır!.."

Merdivenden aşağıya inen kadın inmeye devam eylediğinden uzun entarinin yırtmacı ve bel üzerindeki enli sırma kemer ve göğüs tarafından entarinin tüllerle süslü açık tarafı ve arka taraftan kemer üzerine doğru sarkan saç örgüleri ve tekrar ön taraftan göğüste tüller üzerine inen elmas gerdanlık sırasıyla göze çarptıkları gibi nihayet kadının omuzları, boynu, çenesi, burnu ve kulakları, velhasıl yarım hotozu da meydana çıkınca pek genç, pek güzel, pek de süslü bir kadın olduğu anlaşıldı.

Okurlarımızca anlaşılmayan bir şey varsa o da galiba yarım hotoz olmalıdır. Bu olayın geçtiği dönemde İstanbul kadınları öteden beri giydikleri dökme püsküllü ve yazma yemenilerle süslü mini mini fesleri terk etmeye başlamışlardı. Yarım hotozlar yeni moda olarak kabul ediliyordu. Bunlar ise etrafı oyalı, âlâ Kandilli yazmalarını[1] tepeleri hizasından başlarının ya sağ veyahut sol tarafına doğru kulaklarına kadar gayet sanatkârane bir şekilde kıvırcıklı olarak iğnelerle iliştirmekle yapılıyordu. Bunun altından kâküller de sokma kâkül denilen şekilde yapılırdı ki o da saçların ön zülüflerini uzatabilecekleri kadar uzatarak sonra da büküp büküp kulakları arkasına iliştirmek suretiyle olurdu.

Bizim Behram Ağa, aşağıya inen kadın, yabancı bir erkeği gördüğü zaman ürküp korkacak diye tahmin etmiştiyse de kadında öyle ürküntüye, korkuntuya dair hiçbir hal

---

1 Adını İstanbul'un öncelikle Kandilli semti ve civar köylerinde üretilmeleri dolayısıyla bu semtten alan kendine has boyası, dayanıklı malzemesi ve zarif desenleri olan kalem işi yazmalar.

ve tavır göremeyince hayrete düştü kaldı. Sanki o ev kendi eviymiş, sanki o kadın kendi karısı ve kendisi onun kocasıymış da gelişini bekleyen kadın kendini karşılamaya geliyormuş gibi, tam bir güler yüzle ve nezaketle, "Buyurunuz efendim!" demesin mi?

Behram Ağa'da hayretin arttıkça artmakta olduğuna özellikle dikkat etmek lazımdır. Adamcağız sokaktaki yaman halinden henüz kendisini kurtaramamış. Buna ilaveten bir de bu hayrete düşünce gülünmek mi yoksa acınmak mı lazım geleceğine karar vermenin pek müşkül olacağı bir hale tutuldu kaldı.

Zorla Misafirperverlik

Merdivenden inen taze ve süslü, güzel kadının "Buyurunuz!" teklifinden dolayı şaşırıp kalan Behram Ağa, bir ara aklını ve cesaretini toplamaya olanca kuvvetiyle kendini zorlayarak:

— Şey olmuştum... Pek yorulduğumdan şey etmek istemiştim de... Meğer dayandığım yer kapınız olup, o da şey oluverdiğinden... Az kaldı şey oluyordum da...
diye meram anlatmaya ve özür dilemeye kalkıştıysa da buna da kolay kolay muvaffak olamıyordu. Kadında hâlâ korku şöyle dursun tavrında büyük bir sevinç ve kararlılık alametleri belirmişti. Hâlâ:

— Ne zararı var efendim? Pek âlâ olmuş! Yabancı yerde değilsiniz efendim! Rica ederim buyurunuz! diye evvelki teklifini tekrar edip ısrara başladı.

Kadının bu hali yavaş yavaş Behram Ağa'nın korkusunu, hayretini teskin eylediğinden:

— Hanım, şurada Kesmekaya'da esnafımızdan bir zatın yaptığı helva sohbetine gidiyordum da biraz geç kalıp bir de yolumu şaşırdığımdan...
diye evvelki anlaşılmayan sözlerine göre daha açık ve anlaşılır sayılabilecek şekilde izahata başladıysa da taze ve süslü,

güzel kadın açıklamasını tamamlamasına meydan veriyor mu ya? Bir yandan Behram Ağa'nın yanına kadar yaklaşıp şamdanı yüzüne doğru kaldırarak yüzünü incelerken diğer taraftan da yavaş yavaş kapıyı kapayarak diyordu ki:

— Aaa! Bu vakit helva sohbetine gidilir miymiş? Besbelli ki pek de uzaktan geliyorsunuz. Çünkü bu mahalleleri bilmediğinizden yolunuzu kaybetmişsiniz. Bakınız gürül gürül yatsılar okunuyor. Hem burası neresi, Kesmekaya neresi! Sıkıca yürümekle ferah ferah bir saatlik yol. Meramınız sohbet değil mi efendim! Buyurunuz bu gece birlikte sohbet edelim. Canınız sıkılmaz, sizi mükemmel bir şekilde eğlendiririm! Bu vakitten sonra sokaklarda gezmenin ne kadar tehlikeli olduğunu bilmez misiniz?

Ne? Böyle güzel, süslü, taze bir kadınla mükemmel bir şekilde eğlenmek mi?.. Hiç bizim Behram Ağa oralarda mıdır? Evli barklı, yaşlı başlı, çoluk çocuk sahibi bir adam! Kadının şu teklifi adamcağızın yüzünü güldürebilmek şöyle dursun bilakis ziyadesiyle gücüne gitti. Bunu kendi iffetine karşı aşağılayıcı bir taarruz saydı. Çıkmak kastıyla kapıya doğru yönelip, suratını da ekşiterek:

— Hanım! Siz beni kimlerden zannediyorsunuz? Bir kere halime baksanıza! Ben yaştaki, ben haldeki adamdan öyle şeyler umulur mu? Siz kısmetinizi başkalarında arayınız!

dedi ki kadınlık gururu olan bir kadın için şu ret cevabı pek ziyade güce gidecek hakaretlerden sayılabilirdiyse de bu kadın asla gücenmeyip, hiddetlenmeyerek ve elini kapının zembereğine koyarak dedi ki:

— Yosmam, ne darılıyorsunuz! Sizi bu gece misafir etmek istediğimiz için hakaret mi etmiş olduk? Siz ta ayağıma gelmiş bir kısmet olduğunuz halde ben o kısmeti tepecek kadar avanaklardan mıyım? Hem bilmiş olunuz ki buraya gelmek ister sizin tercihinizle olsun, ister olmasın! Fakat buradan gitmek asla sizin elinizde değildir. O benim bileceğim şeydir. Şuradan şuraya kımıldanmanıza müsaade etmem!

Kadının tavrı adeta tehditkâr olduğundan Behram Ağa kendini çekip çevirerek ve suratını bir kat daha ekşiterek:

— Ne yapabilirmişsin bakalım? deyince genç, güzel, süslü hanım dedi ki:

— Ne mi yaparım? Şu dakikada halk camiden çıkıp kahveye gitmek üzeredir. Avazım çıktığı kadar "yangın var" diye haykırırım. Âlemi buraya toplarım. Sonra da "Bu adam kapımı omuzlayıp içeriye girdi. Benim hakkımda türlü türlü fena kasıtlarda bulundu. Cankurtaran yok mu!" diye veririm patırtıyı! Veririm gürültüyü! Nihayet kolluktan yeniçerileri getirtip sizi teslim ederim. Ondan sonra nerelere gidip ne kadar para cezası vereceğinizi ve hatta ne kadar falaka değnek yiyeceğinizi siz düşünmelisiniz.

Gerçi Behram Ağa daha kadın demeksizin bu belayı düşünmeye başlamıştı. Mevla cümleyi karı şerrinden esirgesin! Fettan karı! Yapar mı yapar! Hem doğrusu insan bir kere yakayı kolluk eline verecek olursa hali yamanlaşır. Vereceği para cezalarından, yiyeceği falakalardan başka bütün esnaf içinde, bütün âleme karşı bir de kepaze olup kalacak!

Adamcağızın bu şekilde düşünmeye başlaması fettan karıdaki ümidi de artırdığı için memnuniyetini ve sevincini gizleyemeyerek:

— Sizi burada çiğ çiğ yiyecek değiliz ya! İzzet ve ikramınızda kusur etmemeye, sizi elden geldiği kadar eğlendirip memnun etmeye çalışacağız. Ayıplamayınız. Ne yapalım? İşte bizim de kazancımız bundan ibarettir. Dükkânımız yok, tezgâhımız yok! Sizin gibi şanlı şerefli ağaların da beş on parasını almayacak olursak kimden ne ümidimiz olabilecek? Korkmayınız efendim! Endişe etmeyiniz. Bir geceyi şöyle bir zevk uğrunda geçiriniz. İhtimal ki hoşunuza gider de bundan sonra daha birçok defa bu zevkin tekrarını arzu edersiniz! yollu o kadar diller döküyor, kurnazlıklar gösteriyordu ki biçare Behram Ağa zekânın bu derecesine gerçekten hayret ediyordu.

Behram Ağa ilk fikrini biraz değiştirmeye mecbur oldu. Karının şirretliğiyle yakayı ele verirse maruz kalacağı maddi ve manevi cezaların gereği gibi gözünü yıldırmasından başka fikrini değiştirdiği esnada art arda oluşan yeni düşünceler

taze, güzel ve süslü karıyla bir uzlaşmayı ümit ettirmeye başladı. Kendi kendine, "Kahpenin sözleri pek de yabana atılacak sözlerden değildir. Saat sekiz oldu. Kesmekaya'ya kadar daha bir saatlik yol varmış. Ondan sonra da helva sohbeti evini elimizle koymuş gibi bulabilecek değiliz a! Demincek sokağın ortasında korkup, yorulup dizlerimizin bağı çözülmüştü. Buradan ileriye gitmektense tekrar Balat'a dönmek yokuş aşağı olduğu için daha kolay sayılır. Ama Balat'ta nerede yatmalı? Kahve köşelerinin pisliğine, murdarlığına tahammül mümkün olsa dahi Yahudilerin, şunun bunun şerrinden nasıl emin olmalı? Oradan bir kayık indirip semte kadar gitmek lazım gelse deniz üzerinde kalyoncu sandallarına yakalanmak da az tehlike mi sayılır? Of aman ya Rab! Bunun çaresi?.." diye düşünüyordu ki çare olmak üzere de karıcığın teklifini kabulden başka hiçbir şey aklına gelmiyordu. Sanki bu gece burada kalıverirse ne olur? Güzel karının dediği gibi kendisini çiğ çiğ yiyecek değil ya! Ama iffete uygun düşmeyecek bazı tehlikeli hallerin meydana gelmesi de muhtemelmiş. Hiç de değil! Nefsine hükmetsin. Nefsini zapt etsin. Bunun için de karı tarafından zorlanacak değil ya! Zaten karı asıl emelinin ne olduğunu işte apaşikâr söyleyiverdi. Behram Ağa'nın ela gözlerine âşık değil, parasına âşık. Bu geceyi şurada rahat rahat geçirip sabahleyin karıya birkaç Mahmudiye[1] sıkıştırarak çıkar işine gider. Hem evin zemin temizliğine ve karının süsüne, temizliğine bakılırsa burası öyle musmurdar yerlerden olmayıp pek temiz yerlerden olduğu anlaşılıyor. Kendini açıktan açığa tehlikelere atmaktansa kazayla düştüğü şu belaya bu gece tahammül etmeli vesselam!

Bizim Behram Ağa bu düşünceyi etraflıca zihninden geçirdi. Hatta akşamcılık da işte bu anda hatırına geldi. İki dudağı arasından bir "Ne olursa olsun"dur çıktı. Kadına dedi ki:

— Ben nasıl istersem beni öyle eğlendirmeyi taahhüt eder misiniz?

---

1 Sultan II. Mahmud zamanında basılan altın sikke, altın para.

— Hatta istediğinizden bin kat âlâ!

— Hayır hayır! Ben ne dersem öyle hareket edip sözümden dışarıya zerre kadar çıkmayacağınıza söz verir misiniz?

— Yemin bile ederim. Zaten vazifem size hizmetimi beğendirip gönlünüzü kazanmak değil midir?

İşte görülüyor ya! Konuşmanın hiçbir yönünde karşı çıkma ve muhalefet tavrı yok. İster Behram Ağa kendini kendi evinde saysın, isterse bir misafirhanede saysın. Her halde, her arzusunda tamamıyla özgür kalacak.

Behram Ağa'nın gönlünde kabul oluştuysa da ömründe ilk defa oluyor olmasından dolayı bu kabule o kadar hayret ediyordu ki kendi kendisine güleceği geliyordu. Hatta gülümsedi bile. O tatlı tebessümü kadın da görüp hükmünü, kuvvetini anlayarak o da teşekkür eder bir tavırla gülümsedi. Behram Ağa sordu:

— İçkiniz var mı içkiniz?

— Şüphe mi edersiniz efendim! Badeler mi istersiniz, amberiyeler[1] mi, rakılar mı? Her türlüsü mükemmeldir. Yukarıya buyurunuz da istediğinizi emrediniz.

— Ben başka içkilerin alışkını değilim. Yalnız bir parça rakı içerim.

Biçare Behram Ağa, veyahut bahtiyar Behram Ağa, hem bu son sözü söylemeye hem de merdivene doğru yol almaya başlamıştı. Güzel, kınalı parmaklarıyla fiske şamdanı tutan süslü karı da:

— İstediğiniz rakı olsun efendim! Onun bile türlüsü var. Beğenip beğenip emrinizi verirsiniz. Türlü mezeler yaptırırız. Siz hemen keyfinize bakınız efendim! diye misafirin önüne düşüp hem yol göstermeye ve hem de gidilecek yolu aydınlatmaya başladı.

Üst kata çıktılar. Gereği gibi güzel döşenmiş bir odaya girdiler. Kadın, Behram Ağa'yı köşeye oturtarak:

— Kusura bakmayınız efendim! Tepsinizi kendim hazırlamaya mecburum! Bir aşçım ile bir de hizmetçim varsa da onlar gündüz gelip akşam giderler. Çünkü şu yoldaki sırla-

---

1 Eskiden ayyaşlar arasında rakıya verilen addır. Ancak burada diğer kokulu içkiler kastediliyor olsa gerek.

rımdan kendilerini haberdar etmek istemem. Daha sadakatlerine, sır saklama özelliklerine o kadar güvenim yoktur. On dakika geçmez gelirim, dedi, odadan çıkıp kayboldu.

Behram Ağa'daki düşünceleri hiç sormayınız. Düşmüş olduğu bu tuzağı rüyasında görse hayra yoramazdı. Bir ara şu ev içinde hayatının güvende olup olmadığını düşündüyse de güvensizliğe delalet edebilecek hiçbir emare, hiçbir hal göremediğinden yüreği rahatlamıştı. Yalnız ömrü boyunca ilk defa böyle bir hovardalık yaptığı için kendisini şu fuhuş âleminin büsbütün yabancısı bulmakta ve bundan mütevellit bir ıstırapla kalben müteessir ve elemli olmaktaydı.

Gerçekten de aradan on dakika bile geçmeksizin karı mükemmel bir tepsiyle içeriye girdi. Minder üzerine sakız gibi temiz bir peşkir yayarak tepsiyi Behram Ağa'nın yanına koyduğu gibi öte tarafına da kendisi oturdu. Gayet şuh ve işveli bir tavırla evvela kendisi doldurup, "Efendim! Evvel sâki sonra bâki[1] derler" diye bir de ufarak temennayla kendisi içtikten sonra ikinci kadehi doldurup Behram Ağa'ya sundu. Misafir ağa kadehi iştahla dikip bir de meze alarak sırmalı çevresine ağzını sildiği sırada kadın sordu:

— Rakımızı nasıl buldunuz efendim? Zevkinize gitmedi mi?

— Ooo! Gerçekten pek âlâ! Hele bu akşam içtiğimiz Yahudi rakısına kıyasla aliyyülâlâ!

— Vay, bu akşam bir Yahudi evinde mi misafirdiniz?

— Hayır efendim! Bu akşam helva sohbetine davetli olduğumuzu demincek aşağıda söylemiştim ya!

— Evet efendim! Kesmekaya semtindeki helva sohbeti değil mi?

— Evet efendim! O sebeple şimdiye kadar akşamları Limon İskelesi'nde almakta olduğumuz gıdayı bu akşam Balat'ta almaya karar verdik.

— Aaa! Hiç o sert, fena kokulu Yahudi rakıları içilir mi? Bizim bu rakıyı Ayvansaray'daki büyük meyhaneci İspiraki gönderir. Hoşunuza gittiyse bir daha doldurayım mı efendim!

---

1 Sâki, içki meclisinde kadehlere içki koyan kişi. "Evvel sâki sonra bâki" ise içkide herhangi bir hile olmadığını göstermek için evvela sâkinin sonra diğerlerinin içmesi âdetidir.

— Hay hay! Doldurunuz efendim!

— Buyurunuz efendim! Afiyetler olsun!

— Allah ömürler versin efendim! Hakikaten pek güzel rakı!

— Tütün içmek zevkiniz değil midir efendim! Çubuğunuz, geçmeniz yanınızda yok mu?

— Hayır efendim! Âdetim nargile içmektir ama...

— Nargile mi? Vah vah vah! Pek teessüf ettim. Evimizde bir nargilemiz bulunmadığı için çok üzüldüm. İnşallah bir dahaki teşrifinizde âlâ elmastıraş[1] bir nargile bulunacağını size vaat ederim. Hele bir daha buyurur musunuz efendim?

Sohbetin başlangıcını gördünüz ya? Bu başlangıca bakılınca neticenin nerelere doğru varacağını da elbette tahmin edebilirsiniz. Bu bapta bizden izahat isterseniz deriz ki: "Bizim Behram Ağa her ne kadar buraya hiç de gönül rızasıyla gelmiş girmiş değilse de karşısındaki kadını güzelliğinden, süsünden başka o kadar nazik, dilbaz, ikramcı buluyordu ki yüreği adeta ısındıkça ısınıyordu. Böyle mini mini, beyaz, kınalı parmaklı ellerden alıp içtiği kadehler Limon İskelesi'ndeki kirli Bulgar oğlanının verdiği kadehlere benzer mi ya?

Hakikaten, kadın da ne güzel! Ne taze! Yirmi iki yirmi üç yaşında ancak var. Cildi zaten nazik ve beyaz olduğu gibi düzgünün[2] beyazını da pembesini de pek ustalıklı kullandığından kendisine güzel yaraştırmış. Zati kaşlı gözlü bir şeyken rastığı, sürmeyi kaşlarına kirpiklerine ustalıkla sürerek güzelliğini artırmış. Gerçi kadın kısmı süslenmeli ama süsten evvel kendisinde de bir varlık olmalı da süsü onun üzerine ilave etmeli. Yoksa maymun gibi surata düzgünü sıvacı takozuyla badana eder gibi sürseler bir akçe etmez. Hafız-ı Şirazî güzel yüzün allığa ihtiyacı olmadığından bahsetmiş. Biz zannederiz ki allık asıl güzel yüze layık olup çirkin çehrelere hiç de yakışık alacak şeylerden değildir.

İşin bizcesi, sizcesi, buncası, şuncası ne lazım! Asıl Behram Ağacasına bakalım. Behram Ağacasına ki biçarenin

---

1 Elmas gibi yontulmuş kaliteli cam, billur, kristal.

2 Düzgün: Kadınların ciltlerinin pürüzsüz ve gergin görünmesi için yüzlerine sürdükleri sıvı haldeki boyalı madde, fondöten.

evindeki kaşık düşmanı[1] tazeliği zamanında bile çehre züğürdü iken yirmi senelik bir evlilik yaşantısıyla bu çehre züğürtlüğünü tamamen iflas derecesine vardırmış. Hele dört lakırdıyı bir yere getirip de ağzından bir tatlı sohbet çıktığı yok. Böyle bir karıyla ömür geçirmiş olan biçare Behram Ağa şu anda karşısında en gönül çeken, en göz dolduran, gönül oynatan, kurnaz, şen şatır, becerikli, velhasıl mükemmel bir karıyı görür de yüreği ısınmaz olur mu? Üstelik ortada kadehler de dönüp dolaşıyor. Zavallı Behram, "Sizin isminiz nedir, elmasım!" iltifat sorusunu da sorunca kadından, "Leyla cariyeniz efendim!" cevabını almakla kendisini gereği gibi bahtiyar da bulmaya başlamıştı. Derken...

Zorlu Mustafa

Derken çat çat kapı!

Hangisinin yüreği daha evvel ve daha çok hopladı zannedersiniz? Emin olunuz ki Behram Ağa'nın korku ve helecanı Dilber Leyla'nın korkusundan ve helecanından çok daha fazlaydı. Çünkü Leyla bu gibi hadiselerin olma ihtimalini zaten göz önünden ayırmadığı için hiç beklemediği bir belaya duçar olmuş sayılamazdı. Behram Ağa ise kadehin dördüncüsünden sonra artık kendisini tamamen güven içinde gördüğünden bu yoldaki umulmadık olayı asla beklemiyordu. Adamcağız hemen yerinden fırlayarak:

— Ne o? Kim o? Aman şimdi ne yapacağız? diye pek ziyade telaşa düşünce, Leyla:

— Durunuz efendim! Aman gürültü etmeyiniz. Besbelli kocamdır. Elbette çaresini buluruz.

diye Behram Ağa'yı teskin ettikten sonra cumbalı pencereyi açarak, "Kimdir o?" meşhur nidasını kapıya doğru gönderdi. Kapı tarafından titrekli "çatal çutal" diye tarif olunabilecek bir ses, "Aç bre Leyla, aç! Ben geldim" cevabını verince

---

1 Kadın, eş.

bu defa Leyla'da da büyücek bir telaş baş gösterdi ve Behram Ağa'ya:

— Aman ayaklarınızı öpeyim. Hiç ses çıkarmayınız. Gelen herif belalımdır. Ben onun çaresini bulurum. Siz şu yüke[1] giriniz. Hiç korkmayınız.

Rica ve tembihiyle adamcağızı yüke soktuktan ve rakı takımını filanı da derhal alıp kaldırdıktan sonra seri bir şekilde aşağı koşarak gelen adama kapıyı açtı. Açılan kapı yine derhal kapanmışsa da ev altında homurtu fazlaca idi. Gelen herif ile karının söyleşe söyleşe merdivenden çıkmaya başladıkları, ona mahsus olan ayak patırtılarından anlaşıldı. Hem de ne ayak patırtısı! Allah bilir ama gelen adam doksan doksan beş okkalık[2] bir vücut olmalı ki herifin ayakları altında merdiven gıcır gıcır gıcırdayıp, inim inim inliyor.

Gele gele herif odaya kadar geldi. Her adımını attıkça tahtaları sarsıp, camları zangır zangır zangırdatarak minder üzerine kadar vardı oturdu. Zavallı Behram Ağa ne görsün? Dev kadar iri, kafası kalafatlı[3] bir yeniçeri ki bıyıklarını burmak için parmakları kifayet etmeyip avuçlarıyla bıyıklarını burmakta ve paçavra denilse mutlaka küçümsenmiş olacak o bıyıklar herifin kocaman avucunu doldurup hatta artmaktadır.

Sırtında Anadolu'da dokunmuş, şimdiki patiskalardan kalın ve daha sık keten bezinden yapılma açık yenli bir gömlek ve onun da üzerinde bir yelek var ki gömleğin kollarını sıvayarak yenlerini ensesinden dolaştırıp bağlamış olduğundan kollar pazılara kadar çırçıplak! Kollar üzerinde balık ve ay yıldız resimleri ve birkaç rakamdan başka bir de "Ya Ali" yazısı dövülüp nakşedilmiş. Gömleğin boynundaki düğmesi iliklenmemiş olduğu için göğüs açık ve en güzel tüylü tiftik pöstekisinden daha tüylü olan göğüs heybetli ve korkutucu bir şekilde ayna gibi açık! Ayağında şimdiki bizim tulumbacı

---

1 Eski evlerde odaların bir tarafında yatak, yorgan vb. koymaya mahsus büyük yerli dolap, yüklük.

2 1,283 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü. 90 okka 115 ve 95 okka 120 kg'a denk gelmektedir.

3 Kalafat: Yeniçeri başlığı.

poturlarını andıracak bir aba potur ve çıplak ayaklarında bir çift yüzsüz kırmızı yemeni var olduğu gibi kıllı baldırları da çırçıplak! Belindeki kocaman kırmızı kuşağın arasına solgun renkli mor meşinden mamul bir silahlık sıkıştırıp buna bir kulaçtan uzun kocaman bir teke bıçağı sokmuş ki iri kulaklı kabzası kendisinin sağ kulağı hizasını geçmiş.

Güya en güler yüzünü sevdiceğine gösterip en tatlı sözünü de söylemiş olmak üzere:

— Gel bre nazlım! Anam babam Dilber Leyla!

diye Süslü Leyla'yı yanına aldığı zaman bir gulyabaninin yanına rengârenk bir kelebek konmuşa benzedi. Artık yeniçeri biraz da keyiflendiğinden kim bilir nereden doğru ezberleye ezberleye gelmiş olduğu sözleri söylemeye başladı. Diyordu ki:

— Özledim bre Leyla! Gözlerini sevdiğim yosmam! Ah nazlım! Şu bıçağımı çeksen, şu bağrımı yarsan da içime baksan. Ciğerlerimin her köşesine bin çuvaldızla yed-i kudret'le[1] Leyla ismi dövülmüştür. Yanıyorum be gözünü sevdiğim, yanıyorum! Yok mu Leyla! Benden başka birisinin yüzüne baktığın saat yok mu? Benliğime gürlük seni de onu da birer bıçakta çıkarmazsam şu bıyıkları tıraş ederim de bilmem ne diye gezerim.

Bu şekildeki sevgi teminatını Leyla'nın ne hisle kabul ettiğini düşünmekten ziyade yük içinde bulunan Behram Ağa biçaresinin bu sözleri ne halde dinlediğini düşünmelidir. Zavallı adamcağız güya kendisini Yahudi'nin meyhanesinde bırakıp giden arkadaşlarına oyun etmek için bu gece yalancıktan bir tehlike uydurmayı düşünüyorken gerçekten de duçar olduğu tehlikenin dehşet derecesinin arta arta bu mertebeyi bulmuş olmasından dolayı yalnız canının korkusundan değil namusunun da korkusundan adeta olduğu yerde eriyip bitiyordu. Şu yarı vahşi herif kendisinin orada bulunduğundan şüphelenip de bir bıçakta ikiye biçecek olsa Hakk'ın emri buymuş diye razı olacak ve cesedini ortadan kaldırabilseler cana minnet sayacak olsa da asıl

1 "Kudret eli" demek olup Allah'ın gücü ve kudreti kastedilmektedir.

korktuğu şey, cesedinin böyle her yeri ayıplarla dolu bir evden çıkacak olabilmesi ihtimali idi. Saklı olduğu yerde bin evliyaya, bin adak. Bununla da kalbi tatmin olamayıp o kadar üzülüyordu ki birkaç dakika evvel hissetmeye başladığı neşenin fitil fitil burnundan gelmesi şöyle dursun içtiği rakıların tesiri de birden geçmiş ve bütün vücudu buz kesilmişti.

Kurnaz Leyla mini mini elleriyle yeniçerinin posbıyıklarını okşayıp burarak, severek ve yüzüne gülerek diyordu ki:

— Aa, Mustafacığım! Niçin böyle söylüyorsun? Hiç benim gönlüm senden başkasına akar mı? Gönlüme kalsaydı kocaya bile varmazdım. Fakat ne yapayım geçinmek belası! Sende yok, bende yok.

— Hem bana öyle yalnız "Mustafacığım" deme! Yiğit lakabıyla anılır. Zorlu Mustafa demeli. Zorlu Mustafa! Zorlu olduğuma inanmıyor musun yoksa?

Kurnaz Leyla bu defa da herifin bacak gibi kalın ve taş gibi katı pazılarını iki eliyle kuşatmaya çalışıp okşayarak ve şap şap vurarak dedi ki:

— Zorlu Mustafa elbette! Şu pazılara bak, pazılara! İki elimle bile kuşatamıyorum.

— Dört elin bile olsa yine kuşatamazsın. Bunu bil de ona göre düşün. Pençeme düşecek hasım yok mu vay onun haline! Hele sen Leyla! Hele sen! Seni şöyle iki parmağımın arasında ovuşturduğum gibi tahta biti gibi eziveririm.

— Aman ya Rab, öyle şeyler söyleme, korkuyorum.

— Hayır korkma! Kocana hiçbir zararım dokunmaz. Zaten ona varmak için ben sana bir kere izin verdim mi vermedim mi? O iş bitti. Şu var ki heriften parayı biraz fazlaca yolmalısın. Bana verdiğin para, rakıya bile yetişmiyor. Tütünü veresiye almaya mecbur oluyorum. Anladın mı? Eğer bu dediklerimi yapmayacak olursan işte o zaman kocanı da çekemez olurum.

— O zavallı da ne yapsın. Paşası henüz atanmamış ki, ne aylığı var ne yıllığı.

— Öyleyse niye evlenmiş?

— Herkes bir ümide hizmet eder. Yakında paşası makama geçer ümidiyle evlenmiş.

— Haa, gerçek be! Biz işin bu yönünü hiç düşünmemiştik. Ya bu herif paşasıyla taşraya gider de seni de götürmeye kalkışırsa?

— Karısı değil miyim? Elbette giderim!

— Ne? Elbette gider misin? Sonra ben ne yaparım be?

Zorlu Mustafa bu sözün başındaki "ne" ile sonundaki "be" edatlarını söylediği zaman sağ ayağının topuğunu öyle bir hiddetle yere vurmuştu ki döşemenin o tarafı kırılıp ve delinip ayağı aşağıya geçecek zannedilirdi. Kurnaz Leyla gerçekten de bu tehditlerden pek korkmuyorduysa da Zorlu Mustafa'ya asıl korkusundan beş on kat daha fazla korku halleri gösteriyordu. Mustafa da karıyı korkuttukça kahramanlığına inancı artarak koltuklarını kabartıyordu. Ancak iş kocasıyla dışarıya gitmek meselesine gelince Dilber Leyla cüretini biraz artırdı. Bunu da bir nazlı cilvesine bozarak dedi ki:

— Ben kocamla dışarıya gidersem ne mi yapacaksın? Maksadın sanki beni erkeklerde vefakârlık bulunduğuna mı inandırmak. He hey! Ben o ağızlara gelemem kuzum! Şüphe yok ki o zaman bir Leyla daha bulup seveceksin.

— Kim? Ben mi? Mertliğime yemin ederim ki bana senden başka yar bulunamaz. Sen öyle mi sanıyorsun Leyla? Benim bu gönlüm sana düşmüştür, sana! Bütün dünyanın güzellerini gözümün önüne getirseler hiçbirisinin yüzüne aksırmam bile. Bana böyle lakırdılar söyleme. Sonra beni kocana kendin düşman etmiş olursun.

— İnanmam, inanmam! Hem vallahi inanmam, hem billahi inanmam. Eğer inanırsam...

— Seni sevdiğime inanmazsın ha?

— İnanmam tabi! Kim bilir benden başka daha kimlerin yüzüne gülüyorsun. Bir de tutup benim sadakatime inanmayarak bir kimsenin yüzüne bakarsam filan diye sözler söylüyorsun. Ah zavallı ben! Kendimi kime anlatayım, kime inandırayım?

Kurnaz karı güya üzüntüsünden dolayı ağlamasını engelleyememiş gibi davranarak ağlama taklidi yapmaya başladı. Zorlu Mustafa:

— Hey! Ağlama, ağlama! İnandım. Kazgan-ı Şerif[1] hakkı için yemin ederim ki inandım. Anladın mı? Kalk bir bardak iyi rakı getir de barışalım, dedi ve Leyla rakı getirmek için öteki odaya çıkınca korkunç yeniçeri oturduğu yerden ayağa kalkıp oda içinde bir aşağı bir yukarı volta atmaya başladı.

Vay! Vay! Dolaptaki Behram Ağa'yı unuttunuz mu? Vay, asıl o biçareyi unutmamalı. Zorlu Mustafa yük kapısına her sokulduğunda o kadar yaklaşıyor ki ikisi birbirine tam temas etmeyen kanatlar arasından bakan Behram Ağa'yla adeta burun buruna geliyor. Hatta öfkeli öfkeli soludukça yeniçerinin burnundan çıkan soluk Behram Ağa'nın yüzüne kadar ulaşıyor. Buna soluk dememeli, rüzgâr demeli. Bu öyle bir samyelidir ki zavallı Behram'ın yüzüne değdikçe rengi sararıp soluyor. Cenaze rengini alıyor.

Ya Yeniçerinin aklına esse de dolabın kapısını açıverse?.. Bıçak çekmeye ne hacet! Bir yumrukta Behram Ağa'nın işini bitirivereceği belli değil midir? Kendisini bu yumruktan kim kurtaracak? Kim müdafaa edecek? Leyla mı?.. İşte herif demincek yeminlerle söz verdi ki öyle bir halde bir yumrukta da Leyla'nın işini bitirecek. Artık Zorlu Mustafa yük kapısına her geldiğinde Behram Ağa'nın canı gitmekte ve her gittiğinde yaşama umudu geri gelmekte ve bu işkencelerle geçen dakikaların her biri bir yıl hükmünü almaktaydı. Bin tövbeyi birden ediyor. Böyle bir fuhuş mahalline bir daha gelmeyeceği tövbesi değil! Bu maceranın zaten ilk ve son macera olduğu ve olacağı katiyen muhakkaktır. Bir daha helva sohbeti ve sair hiçbir vesileyle gece evinden ayrılmamak tövbesini tekrar ve telkin ediyor ki belanın her biri ve her türlüsü işte böyle gece evinden ayrıldığı için başına geldiğinden evinden dışarı çıkmamayı her türlü selametin yegâne sebebi

---

1 Kazgan-ı Şerif ya da Kazan-ı Şerif: Yeniçeri Ocağı'nın yeniçerilerce kutsal sayılan kazanı.

sayıyor. Hakkı da yok mudur?

Nihayet Leyla bir bardak rakıyla odaya geri geldi. Zorlu Mustafa'nın ayakta gezindiğini görünce onun da canı ağzına geldi. Dolap kapısı tarafına ümitsizce bakarak öyle bir baş işareti verdi ki manası hiçbir şeyden korkmaması için içerideki mahpusa cesaret vermeye dair idiyse de karının kendi korkusu kendi çehresinde görülüyordu. Hatta Leyla'nın tavrındaki korku ve endişe belirtilerini Zorlu Mustafa bile görüp anlayarak ve bu korkuyu kendisindendir zannederek:

— Korkma, korkma dedik ya! Sözüme inanmıyor musun? Sonra buna da kızarım ha! demişti ki Dilber Leyla herifin bu sözüne minnettar bir tebessümle karşılık vererek yeniçerinin keyfini getirmişti.

Bardaktaki rakı ferah ferah yetmiş seksen dirhem vardı. Yeniçeri bunu bir hamlede içti. Öyle bir hamlede ki rakının miktarı bunun üç katı olsa yine tereddüt etmeksizin tek hamlede içivereceğini anlatmıştır. Leyla ise belalısına rakıyı içirdikten sonra minder üzerinde oturmasını rica ederek kendisi de tam yanı başına oturup türlü türlü gönül okşayıcı tavırlar ve kurnazlıklarla korkunç herifi avutmaya başladı ki maksadının, bu halleri dolaptan temaşa eyleyen Behram Ağa'nın selametini teminden ibaret olduğunu o biçare mahpus dahi anlıyordu. Biraz sonra Leyla belalısına bir bardak rakı daha teklif etti. Herif:

— Hay hay, içerim ama ya sızıp burada kalırsam?..

diye bir de güldü ki bu gülmek şu sözdeki sızmak ihtimalini tamamen ortadan kaldırarak sözün asıl anlamının kalmak olduğunu gösterdi. Bunu Leyla da anladı. Hatta Zorlu Mustafa'nın bu sözünden ve gülmesinden evvel kendisi de işte bu hesap üzerine rakıyı teklif eylemişti. Yani bazı kere olduğu gibi eğer Zorlu herif kendi kendine kalkıp gitmeyecek olursa bari sızsın da dolaptaki misafirin kurtulması garanti altına alınmış olsun diye bu teklifte bulunmuştu.

Yapılan teklifi Mustafa da kabul ederek tam karı rakı getirmek için ayağa kalkar kalkmaz "çat çat çat çat!" diye sokak kapısı bir daha çalınmaz mı?

Haydi bakalım, bu defa kapının böyle dört defa vurulmasından Zorlu Mustafa'nın mı yoksa Dilber Leyla'nın mı yüreklerinin daha şiddetli çarptığını biliniz. Bunun için uzun uzadıya düşünmeye de ihtiyaç yoktur. Kapının çalınması Mustafa'nın umurunda bile olmadı. Leyla ise büsbütün insan kılığından çıkarak ölme derecesine vardı. Boğuk bir sedayla dedi ki:

— Aman Mustafa! Kocam geldi.

— Geldiyse ne yapayım?

— Nasıl ne yapayım? Aman Mustafa! Herifin kim olduğunu bilir misin?

— Kocan olduğunu bilirim ya! Kâfidir. Geldiyse hoş geldi, sefa geldi.

— Ayaklarının altını öpeyim Mustafacığım! Öteki odaya çekil de herifin doğruca buraya girmek âdeti olduğundan seni görmesin. O buraya girdikten sonra sen de yavaşça merdivenden aşağı iner, kapıdan çıkıp gidersin.

— Ne dedin, ne dedin? Kapıdan çıkar gider miyim dedin? Pir ol[1] be Leyla! Sen beni hiç mi tanımıyorsun? Kapıdan çıkıp gitmek şöyle dursun, bu odadan kalkıp öteki odaya gitmek bile benim kabadayılığıma dokunmaz mı?

— Aman Mustafacığım! Böyle bağırma. Herif kapıdan hepsini işitiyor.

— Varsın işitsin. Ne vazifem.[2] İsterse buyursun yanıma gelsin de yüzüne karşı da söyleyeyim.

— Canım senin yanında zerre kadar haysiyetim yok mudur?

— Senin yanında benim zerre kadar itibarım, namusum yok mudur!

Biçare Leyla korkusundan ve üzüntüsünden ölecek. Çünkü gerçekten de söylenen sözleri aşağıda kapı önündeki

---

1 "Çok yaşa" anlamında.

2 Bana ne, beni ne ilgilendirir.

Paşalı[1] birer birer işitip daha orada öfkesinin arttıkça artmasından dolayı kapıyı o kadar sık ve o kadar şiddetle çalıyor, omuzluyor, tekmeliyor ki koca kapıyı kıracak vesselam!

Mustafa'da ise hiç korku yok! Bilakis odanın en muteber köşesine kurulup oturmuş, pala bıyıklarını avuçlayıp duruyor. Leyla son bir teşebbüse daha mecbur oldu. Dedi ki:

— Aman Mustafa! Ne kadar para istersen vereyim, tek şu gece beni kepaze etme.

— Seni kepaze etmemek için ben kepaze olmalıyım, öyle mi? Dünyanın parası verilse ben kepazeliği kabul edemem.

— Öyleyse bu işin sonu ne olacak?

— Orası benim ne vazifem! Ne olacaksa olacak.

Aşağıda son defa olarak kocasının kapıyı omuzlaması kapının menteşe köprüsünü fırlatıverdiğinden kapı arkaya dayanmış ve herif kapıyı tekrar kapamayı gerek görmeyerek paldır küldür merdivenden yukarıya çıkmaya başlamıştı. Bunun üzerine artık Mustafa odadan çıkmak istese bile iş işten geçmiş demekti. Zira sekiz on saniye sonra Paşalı Ağa oda kapısından içeriye girmiş ve yeniçeri ile karıyı bir odada görmüştür.

Bu gelen adam yaşça kırkından fazla bir şeyse de eski paşa ağalarının uşaklıktan çok askerlik haysiyetleri olduğundan ve her zaman inip binmeye, atıp tutmaya, vurup kırmaya alışkın bulunduklarından, öyle "paşalı" denildiği zaman şimdiki paşa ağalarını tanıdığımızdan dolayı hatırımıza gelebilecek şekil ve suret bu adamda bulunamaz.

Gerçi Zorlu Mustafa kadar iriyarı değildir. Uzun boylu, geniş omuzlu, gösterişli bir adamsa da ince belli, çelimsizce endamlı, kibarcadır. Ayağında sarı merkuplar[2] ve onun üzerinde ağlı şalvar ve daha üstünde yollu[3] Şam kumaşından yırtmaçlı paşalı entarisi ve daha üstünde geziye[4] kaplı tey-

---

1 Paşa unvanı olan büyük devlet adamlarının maiyetinde bulunan kişi.

2 Merkup, sarı meşinden yapılarak mest veya çedik üzerine giyilen bir çeşit ayakkabı.

3 Çizgili.

4 Pamuk ve ipek karışımı sert ve hareli değerli kumaş.

yün[1] kürk ve başında Ragıbî dedikleri hafif kavukla Paşalıyı görenler gözünde Zorlu Mustafa adeta vahşilerden sayılır.

Paşalı'nın belinde sorani denilen yarım kılıç kadar büyük ve eğri bir hançer vardı ki kabzası firuze ve akik ve bir miktar da lâl ve zümrütle bezenmiştir.

O zamanlar Osmanlı diye işte böyle paşalılara ve bunların daha küçüklerine, velhasıl inmiş binmiş, dünyayı gezmiş görmüş adamlara derlerdi. Bunların hemen tamamı gayet yürekli, cesur, asker, silahşor şeyler olup öyle Zorlu Mustafa'nın kas gücü gibi ham kuvvetlerden pek de ürkmezlerdi. Bununla beraber yeniçeriler gibi atak, edepsiz, beyhude kan dökmeye meyilli, terbiyesiz şeyler olmayıp yumuşak huylu, sabırlı, mütevazı, akıllı, terbiyeli şeylerdiler. Vezir dairelerinde mertebeleri arta arta kethüdalık[2] derecesini bulduktan sonra kapıcılık[3] payesiyle yavaş yavaş resmi mertebeleri de geçmeye başlayarak liyakati olanlar ve kaderlerinin de yaverliğine mazhar bulunanlar mirimiranlık,[4] Rumeli Beylerbeyliği, vezirlik payelerine kadar yol bulabilirlerdi ki Osmanlı tarihinde bunların emsali nadir olmayıp devletimize güzel hizmetleri de gerçekten iftihar sebebidir.

İşte gelen adam, yani Dilber Leyla'nın kocası Soranizen[5] Ahmet Ağa namıyla sorani vurmakla meşhur böyle bir paşalı idi. Odaya girdiği zaman selam verip fütursuzca alt taraftaki köşeye oturdu. Zorlu Mustafa verilen selamı da almadı. Kurnaz Leyla:

— Size varmadan evvel beni bu ağa istemişti de... Ben de onu istememiştim de... diye bir söze başlamak istediyse de Soranizen Ahmet Ağa gayet sert ve aşağılarcasına bir tavırla:

— Sus! Erkekler arasında karılar laf söylemezler. Özellikle de senin gibi bir aşüfte! diye karıyı tersleyip susturuvermişti.

---

1 Postu yazlık ince kürk yapılan küçük bir hayvan; koyu teyyün sincap, kızıl teyyün hurma sıçanı.
2 Eskiden büyük devlet adamlarının işlerini gören kişi. Kâhya.
3 Osmanlı sarayında kapıcı olan kişi.
4 Eyalet valiliği.
5 Sorani hançerini kullanan kişi.

Bu ahvali dolaptan temaşa edeni unutmuyorsunuz ya? Behram Ağa'yı... Zavallı Behram Ağa'yı... Kapı kanatlarının ortasındaki aralıktan bakıp da Paşalı Ahmet Ağa'yı gördüğü ve tavırlarına dikkat ettiği zaman o kadar beğenmişti ki böyle kerli ferli, namlı, namuslu bir ağanın şöyle düzenbaz bir karıya koca olmuş olmasını bir türlü havsalasına sığdıramayarak aşırı bir tiksinme ve katıksız bir nefret derecesine varmıştı. Bu garip his, adamcağızda evvelce belirmiş olan korkuyu da bertaraf etmişti. İşin nereye varacağını kendisini tehlikeye atacak kadar aceleci bir merakla beklemeye başlayarak bir de "Erkekler arasında karının söz söylemeye hakkı yoktur. Özellikle senin gibi bir aşüftenin!" sözlerinin Paşalı'nın ağzından çıktığını işitince Behram Ağa'nın hali tamamen başkalaşıp bir saniye sonra ne olacağını, bir an evvel anlayabilmek için can vermeye hazır bulunuyordu. Nefesini keserek, kalbinin çarpıntılarını durdurarak dinlemeye hazır ve amade bulunuyordu. Fakat aradan bir iki dakikanın sessizce geçmesi biçare adamcağızın yürek üzüntüsünü arttırdıkça arttırıyordu.

Bir iki dakika zarfında Soranizen Ahmet Ağa ile Yeniçeri Zorlu Mustafa birbirini tepeden tırnağa kadar süzdüler. Dövüşmeye çıkacak horozların kabarıp kabarıp birbirlerini tepelerinden aşağı süzdükleri gibi adeta görenler için gülmeyi gerektirecek bir gariplikte bakıştılar. Ardından Paşalı Ahmet Ağa dedi ki:

— Birader! Şu aşüfte karı pek güzel olduğu için buna âşık olduğundan dolayı seni mazur görürüm. Ben de bir keresinde atla bu sokaktan geçerken kendisini şu pencereden görmüş, pek beğenmiştim de gönderdiğim kılavuzlardan ırzı, namusu yerinde bir taze dul olduğunu haber alarak evlenmiştim. Kendisiyle evleneli daha bir ay olmamıştır. İhtimal ki bunu siz de biliyorsunuz.

Zorlu Mustafa ters ve tahkir eder bir surette dedi ki:

— Keyfim isterse bilirim, keyfim istemezse bilmeyiveririm. Ne demek istiyorsunuz sanki?

— Hiddetlenmeyiniz birader! Demek istediğim şey sizin namusunuza, mertliğinize dokunacak şeyler değildir. Bak ne

demek istiyorum: Bu karı sizi şuraya kabul etmekle benim namusumu ayaklar altına almıştır. Adeta ölüme müstahak olmuştur. Fakat böyle bir kahpenin murdar kanına elimi bulaştırmak istemem. Sana da kıymak istemem. Yalnız...
sözü üzerine Mustafa aşağılayıcı bir kibirle başını kaldırıp Paşalı'nın suratına baktı. Hem de öyle bir bakış baktı ki Ahmet Ağa bir an için olsun sözünü kesmeye mecbur oldu. Sonra yine sözüne devam ederek dedi ki:

— Evet! Sana da kıymak istemem. Senin ne kabahatin vardır. Çağrılmışsın gelmişsin. Bununla beraber kendi namusumu da kurtarmak için rica ederim şuraya kapı önüne kadar çıkalım. Ben bu aşüfteyi boşayayım. Bir kere benim nikâhımdan çıkmış ve böylece namusum kurtulmuş olsun da sonra ben başımı alıp çıkayım gideyim, sen burada kal, var sefana bak.

Zorlu Mustafa bir Paşalı'nın bir de Dilber Leyla'nın yüzüne bakarak bu sözden bir şey anlayamadığını şu bakışlarıyla anlattıktan sonra sözle de meramını açıklayarak dedi ki:

— Bundan meramın ne olduğunu anlamadım!

— Ben sana meramımı izah edeyim. Şu dakikada ev benim evim ve şu karı benim karımdır. Evime, karımın yanına gelmiş olan bir yabancıyı dışarıya çıkarmayacak olursam gayretsiz, namussuz bir adam sayılırım. Fakat dışarıya çıktıktan ve karıyı boşadıktan sonra ne bu ev, ne içindeki karı benim olacağından sen buraya girip kırk yıl da çıkmayacak olsan yine benim namusuma taarruz etmiş sayılmazsın. Anladın mı kardeşim!

Zorlu Mustafa gayet aşağılayıcı bir şekilde gülüp, başını sallayarak dedi ki:

— Evet anladım! Yani beni buradan çıkarıp yiğitlik vazifesini ifa etmiş sayılacaksın da ondan sonra karıyı bırakarak adi bir kahpenin evine girmiş olduğum için de bana ilişmeye hak ve lüzum göremeyeceksin.

— Tamam! Maksadımı pekâlâ anlamışsın ve zannederim ki böyle yiğitçesine edilen bir teklifi kabulden geri durmazsın.

— Yok! İşte bunda acele etmeyelim. Teklif gerçekten yiğitçesine bir teklif, ama o yiğitlik sende kalıyor. Çünkü beni buradan çıkarmış oluyorsun. Bende ise kepazelikten başka bir şey kalmıyor. Çünkü senin ettiğin tekliften korkup emre itaat etmiş oluyorum. Benim gibi bir kabadayı böyle bir teklifi kabul edebilir mi?

— Aman birader! Bunda kabadayılığa dokunacak ne var? Sen buraya şu karı için mi geldin yoksa mutlaka benim namusumu ayaklar altına almak için mi? Bu karı için geldinse işte bu karıyı senin elinden almış olmamakla birlikte tamamen yine sana terk ediyorum. Benim namusumu çiğnemek için geldiysen ben sana ne fenalık ettim, ne düşmanlık yaptım ki beni bu hakarete layık görüyorsun?

Zavallı Soranizen Ahmet Ağa bu sözleri söylerken adeta ağlarcasına bir sesle ve üzgün bir vaziyette söylüyordu. Halinden, tavrından anlaşılıyordu ki böyle bir aşüfte için kan dökmek derecesinde kıyaklığı[1] arzu etmiyor. İşi sulhla ve mertliğe yaraşır bir şekilde halletmek istiyor.

Lakin Zorlu Mustafa oralarda mı ya? Herif baldırı çıplak! Terbiyesiz! Edepsiz! Onun kabadayılığı bir kaldırım kabadayılığından ibaret! Karşısındaki terbiyeli, namuslu adamın şu yiğitçe sözüne mukabil bula bula ne cevap bulsa beğenirsiniz? Dedi ki:

— Buraya ne maksatla gelmiş olursam olayım. Fakat her kimin olursa olsun emriyle buradan dışarıya çıkmak, yüzüme tükürtmekle bir olur. Cesedime tükürtürüm, yüzüme tükürtmem.

Bu iki erkek arasında konuşulan sözler Dilber Leyla'ya ne şekilde tesir ediyordu diye düşünmeye, gönül yormaya lüzum yoktur. Aslan gibi adamların namuslarını çiğneyen o aşağılık kadında ne yürek kalmıştır ki onun hissiyatı hakkında zihin yormaya lüzum görülsün? Ne kocasının namusunu ne kendi haysiyetini koruma kabiliyeti olan bu gibi çirkeflerle aklını, fikrini asla yormamak gerekir. Onla-

1 Gaddarlık, kıyıcılık.

rın pislik ve iğrençliği akla fikre serpilip bulaşacakmış gibi bir ihtimalle kirletmelerinden de korkulur. Yalnız dolaptan temaşa edeni düşünmelidir ki o zavallı adam gerçekten namuslu ve namus kadrini bilen şanslı insanlardan olup onun vereceği hükümlerde hikmet ve ehemmiyet de vardır. Zorlu Mustafa ile Paşalı arasında son konuşulan sözler üzerine kendi kendine dedi ki:

"Eyvah! Kan dökülmesi önlenemeyecek. Şu Paşalı gerçekten insan-ı kâmilmiş. Lakin karşısındaki kemali, noksanı şöyle dursun, insan sayılır değil! Zavallı adamcağız namusuna sürülen lekeyi kanla yıkamaya mecbur olacak. Hem de yazık ki yine kendi kanıyla yıkayacak. Zira ne kadar yiğit olsa da karşısındaki devin güçlü pazılarına üstün gelmek için lazım gelen kuvvet kendisinde yoktur."

Kan

Soranizen Paşalı Ahmet Ağa'nın Zorlu Mustafa'ya yakınarak söylemiş olduğu son sözü ağlarcasına üzgün bir tavırla söylediğini yukarıdaki bölümümüzün sonunda haber vermiştik. Hatta Ahmet Ağa'nın bu tavrının zorlu yeniçeriden korktuğuna yorulmaması için asıl maksadının Leyla gibi bir aşüfte için bir babayiğide kıymamaktan ibaret olduğunu da izah etmiştik. Şöyle mertçe ve insaflıca bir söze oradaki paçavra bıyıklı yeniçeriden insaflıca ve mertçe cevap alacağını beklerken bir de heriften hiç beklemediği o ters cevabı alıverince Ahmet Ağa'nın rengi sapsarı sarardı. Burnu büzülmüş gibi görünüyordu. Hele dudakları apaçık titremeye başlamış, gözleri ise kıpkırmızı kesilmişti. Bununla beraber öfkesini yatıştırmaya ve serinkanlılığını muhafaza etmeye kendini zorlayarak:

— Hemşerim! Bu sözün ne demek olduğunu bilerek mi söyledin?

sualini yine gayet yumuşak ve mütevazı bir tavırla sorduğunda yeniçeriden:

— İnsan bilmediği, anlamadığı lakırdıyı söyler mi?
cevabını aldıktan ve özellikle de:

— Demek oluyor ki namusumun temizlenmesine yardımcı olmak üzere şu evden dışarıya çıkmak için ettiğim teklifi katiyen reddeyliyorsun! Öyle mi?
sualini de yine mümkün mertebe sakin ve mütevazı şekilde sorarak buna cevaben dahi palabıyık yeniçeriden:

— Yerimden bile kımıldanmayacağıma katiyen inanmalısın!
sözünü işittikten sonra koca Soranizen:

— Öyleyse gerçekten de yerinden bile kımıldanmaya vakit bulamayacaksın. Öyleyse sen buradan çıkmaya razı olmadığın için ben canını cesedinden ayırıp çıkaracağım.
dediyse de daha bu son sözün ilk kelimesi olan "öyleyse" kelimesini söyler söylemez sanki kuvvetli bir yay ile hareket ettirilmiş gibi yerinden fırlayan Paşalı yiğidi, yine o son sözün son kelimesi olan "çıkaracağım" kelimesini söylediği esnada gerçekten Zorlu Mustafa'nın sol göğsü üzerine savurduğu sorani, üç dört kaburga kemiğini birden kalem gibi çalıp açtığı kapağı, yürek kesilmiş ve bir çanağa konmuş gibi o kapak içine konulmuş olarak yeniçerinin sol tarafına doğru düşürüvermişti.

Aman ya Rab! Bu hareket ne kadar seri oldu. Paşalı'nın yerinden fırlamasıyla soraninin Zorlu Mustafa'nın sol tarafını doğrayıvererek şüphesiz iki okkalık bir kapak çıkarıvermesi arasında hemen hemen beş saniye zamanın geçmemiş olduğuna katiyen inanmalıdır. Zira Zorlu Mustafa da fazlasıyla hatırı sayılacak derecede eline ayağına çabuk kabadayılardan olduğu halde yerinden kımıldamaya bile mecal bulamaksızın göz açıp yummakla ancak ölçülebilecek bir zaman zarfında kendini kaybetmiş ve hemen o nefeste can teslim etmişti.

Dolaptan temaşa edeni unutuyor musunuz? Eğer bizim Behram Ağa da haylice kemik göz dayanıklı insanlardan olmasaydı bu dehşetli manzara üzerine çıldırasıya bir çığlık koparıp saklandığı yük kapısına tekmeyi vurduğu gibi

dışarıya fırlayıverirdi. Gerçi böyle bir zayıflık göstermediyse de tüm metanetini mükemmel bir şekilde muhafazaya da muktedir olamadı. Saklandığı yerde bir dakikada bin defa baygınlık halleri geçiriyordu.

Dilber Leyla'yı hiç sormayınız. Soraninin ikinci darbesi kendi sinesi üzerine mi inecek diye acı ve korku dolu bir bekleyişle birkaç saniye öyle bir zaman geçirdi ki celladın satırına ensesini eğen mahkûmun o satır ininceye kadar geçirdiği zaman ancak buna misal olarak gösterilebilir. Fakat Paşalı Ahmet Ağa sanki orada Leyla aşüftesi hiç yokmuş gibi elindeki kesici aletin kanlarını hâlâ kanı köpürmekte ve göz kapakları istemsiz bir hareketle açılıp kapanmakta olan maktulün poturuna silerek temizledikten sonra onu kınına sokarak yine eski yerine gelip oturmuştu.

Of!.. Beş on dakika evvel buraya geldiği zaman yine öfkeli olmakla beraber yine o öfkeyi yenmek için gösterdiği alicenaplıktan mıdır nedir herhalde çehresi güzel ve sevimli olan terbiyeli, insaflı Paşalı'nın suratını şimdi görmeliydi. Külde bet beniz var, onda yok! Gözlerinin beyazıyla siyahı fark olunamıyor. Burnunun ucu büsbütün büzülüp, yalnız kulakları fırlamış kabarmış. Dudakları incele incele sanki tamamen kaybolmuşlar. Şakaklar ve yanaklar çukurlanmış. Yüz hem uzanıp hem de sivrilmiş gibi görünüyor. Bir korkunç surat ki yük içinden bu suratı temaşa eden Behram Ağa gördükçe tiksiniyor.

Kesinlikle zannedebiliriz ki soranisini kınına koyuncaya kadar Leyla'nın orada hazır ve nazır bulunduğunu Ahmet Ağa görmemiştir. Görmüş olsaydı o gazabının bir eseri elbette ve elbette Leyla üzerinde de görülürdü. Yerine oturduktan sonra Leyla'yı gördü. O korkunç ve iğrenç suratına birçok nefret ve iğrençlik alametleri daha eklenmiş olarak ve artık hiçbir şeye kıyası ve teşbihi mümkün olmayan bir tavırla Leyla'ya:

— Bir kahve pişir! emrini verdi.

O dakikaya kadar buz gibi donmuş kalmış olan Leyla için bu emir bir elektrik kıvılcımı, bir yıldırım hükmünü aldı. Eğer

öyle buz gibi donmuş kalmış olmasaydı ihtimal ki bu kıvılcımın ateşinden o anda yanıp kömür kesilirdi. Yani o şiddetli hitaba muhatap olmasından dolayı ödü patlayıp geberir giderdi. Fakat bu emir, gerçekten yıldırım kadar şiddet ve dehşetiyle beraber, kendisinin donup kaldığı haline nazaran, kanına hayat için lazım gelen sıcaklığı ve kalbine şu ümitsizlik halinde pek ziyade muhtaç olduğu ümidi verdi ve o soysuz düzenbaz epeyce canlandı. Aldığı emrin gereğini yapmaya can attı.

Leyla odadan çıkıp da oda boş kaldığı zaman yükteki Behram Ağa'nın korkusu yenilenerek artmaya başladı. Artık tecrübe tekrarlanıyor ya! Leyla odada bulunmadığında Behram Ağa da kendisini tamamen himayesiz ve muhafazasız buluyor ve korkusu artıyor. Her ne kadar bu defa Paşalı Ahmet Ağa maktul Zorlu Mustafa gibi oda içinde bir aşağı bir yukarı volta atmadığından ve yük kapısının aralığına burnunu sokarcasına yaklaşmadığından bu seferki tehlike Mustafa'nın gezindiği zamanki tehlikeye göre daha zararsız görülürse de Mustafa kendi gözü önünde canlı bir adamı leş ederek yere sermemişti, ancak şimdi onun yerinde oturan Paşalı'nın öfke eseri ise işte öteki köşeye yıkılmış bulunuyor. Zavallı Behram, korkmaz da ne yapar?

Soranizen Ahmet Ağa kendini bu unvana layık eyleyen ustalık eserini bir daha görmek için oturduğu yerden biraz daha davranıp Zorlu Mustafa'yı temaşaya başladı. Hem temaşa ediyor hem de burnundan soluyarak ve başını sallayarak kendi kendine diyordu ki:

"Zavallı herif! Bir kahpe uğruna gebermekten çok eşekçesine bir kibir ve gurur uğruna canından oldu! Fakat ah hınzır aşüfte! Asıl sebep o oldu. Ben bu dağ gibi kahramana kıyar mıydım? Hay eşek hay!"

Paşalı Ahmet Ağa bu sözleri kendi kendine mırıldanırken Leyle da pişirmiş olduğu kahveyi elinde tutarak odadan içeriye girdi. Ahmet karının suratına öyle bir bakış baktı ki yükten temaşa eden Behram Ağa'nın yüreğine sanki buzdan yapılmış bir şiş sokmuşlar gibi yüreğinde soğuk soğuk bir şeyler hissetti. Eğer herifin bakışına Behram Ağa'nın dikkat

ettiği gibi Leyla da dikkat etmiş olsaydı odanın ortasına doğru attığı adımı tekrarlamaya muktedir olmaksızın bulunduğu noktada mermer heykel gibi donup kalması lazım gelirdi.

Fakat o zekâsına ve şeytanlığına rağmen Leyla, Ahmet Ağa'nın kendine attığı bakışı fark edemedi. Kocası tarafından görevlendirildiği hizmet kendisinde büyük bir kurtuluş ümidi peyda etmiş olduğundan bu gönül rahatlığıyla kahveyi takdim için serbest serbest yürüyüp geliyordu. Ama hem geliyor hem de son derece korkunç bir üzüntüyle minder üzerindeki maktulü de temaşa ediyordu.

Paşalı Ahmet Ağa minder üstünde değil, yerde oturduğundan Leyla getirdiği kahveyi kocasının önüne koymak için bittabi eğilmeye mecbur oldu. Bu yaklaşmada Paşalı Ahmet Ağa'nın artık sabır ve tahammülü tükendi. Eğilmiş olan Dilber Leyla'nın kol kalınlığında örgüler teşkil eden güzel saçlarını birdenbire eline dolamasın mı?

Leyla başına gelecek cezaları derhal anladı. Çabalanıp kendini kurtarmaya güç yetiremeyeceğini bildiğinden son ümit olarak Paşalı Ahmet'in merhametini uyandırma imkânına sığınarak:

— Aman Allah aşkına! Tövbeler tövbesi olsun! Bir daha etmem. Aman merhamet et!

diye yalvarmaya başladıysa da o dakika Paşalı Ahmet'in merhamet edeceği bir dakika mıdır? Sol eline karının saçlarını dolamış olduğu gibi sağ eliyle de soraniyi çekmiş hazırlamış! Hatta palabıyık yeniçeriye karşı yapmaya mecbur olduğu sürat ve aceleye de ihtiyacı yok. Karıya:

— Bre hayırsız! Sen tövbe tutacak takımdan olsaydın evvela kendini bana namuslu bir taze dul diye haber verdirerek benim gibi namuslu bir adamı aldatmazdın. Sen tövbe tutacak olsaydın beni aldatmış olduğundan dolayı kendini hiç olmazsa mazur göstermek için bundan sonra ırz ve namusunla hareket ederek fuhuştan, rezaletten el çekerdin. Sen ise henüz bir aylık kocan üzerine şu baldırı çıplağı evine kabul edip namımı, namusumu lekelemekten çekinmedin. Sen sebep oldun da şöyle bir babayiğidin kanına girdim. Bunun parasına muhtaç olamazsın. Çünkü o bir piyade yeniçeri ne-

feridir. Aldığı ulufe[1] kendi masrafına yetmez. Senin ise bir şeye de ihtiyacın yoktur. Nen eksik? Senin katlin vaciptir. Seni öldüren katil olmaz, gazi olur.

diye öyle şiddetli bir şekilde hitap ediyordu ki canıyla uğraşmakta bulunduğu şu büyük dakikada Leyla bu çıkışmanın dehşet derecesini takdir edemiyorduysa da yük içindeki Behram Ağa, işin olanca vahametini pekala düşünüp takdir ederek, oturduğu yerde kalay gibi eriyip gidiyordu.

Hatta zavallı adamcağız şu anda kendi kendisini de muhakeme ediyordu. Diyordu ki:

— Ya bu cellat Paşalı beni de ele geçirecek olsa kim bilir etlerimi nasıl lokma lokma kıyar. Bana nispetle yeniçeri gençtir, bekârdır. Gerçi aşüfte karı onun parasına değil kendisine âşık olduğu için adamcağızı kendisi baştan çıkarmıştır. Ya ben!.. Yaşını başını almış, saçlı sakallı, evli barklı, oğul uşak sahibi, epeyce zengin bir esnaf! Artık ben bu karının peşine düşmediğimi, paralar vaat etmediğimi filanı kime anlatabilirim? Bu akşam Kesmekaya'da helva sohbetine davetliyken geç kalıp, yolumu şaşırıp, sokak kapısını duvar zannederek dayanır dayanmaz kapının açılarak içeriye girdiğimi ve karının beni zorla misafir ettiğini kime söyler de inandırabilirim? Ben kendi kendimi Mustafa'dan bin kat fazla idama layık buluyorum vesselam!

Bir eline karının saçlarını dolayıp diğer elindeki soraniyi hazır bulunduran Paşalı Ahmet o aşağılayıcı sözleri söylediği anda Leyla'nın suratını yere doğru eğip bastırmıştı. Karının yüzüne baksa derhal öfkesi geçip boynuna bıçak sürmeye cesaret alamayacakmış gibi o şirinlik ve güzelliği güneş gibi parlayan kadından sanki ürküyor, güya korkuyor zannolunuyordu. Hele Leyla:

— Kurbanın olayım ağacığım! İnsaf ediniz! Merhamet buyurunuz! Beni konuşturup yargılayınız da sonra isterseniz lokma lokma doğrayınız.

diye daha sabırlı bir şekilde ve safça yalvarmaya başlayınca o fettanın ne kurnaz, ne lafazan olduğunu bilen Paşalı

---

1 Osmanlı Devleti'nde yeniçerilere üç ayda bir verilen maaş.

Ahmet ricasını kabul edecek olsa karıya söz yetiştirmenin mümkün olamayacağını ve mutlaka mağlubiyetin kendisinde kalacağını bildiğinden:

— Sen söyleyeceğin varsa mahşerde, Allah'ın huzurunda söyle! dedi.

Soraniyi o güzel karının pamuklar, kaymaklar gibi latif ensesi üzerinde yürütüverdiği gibi gerdan kemiğine kadar gömüldü gitti.

Bereket versin ki o anda dolaptaki Behram Ağa büsbütün kendisinden geçmişti. Pembe renkli entari üzerine güzel Leyla'nın koyu kırmızı kanı yürüyüverince adamcağızda artık tahammül kalmayıp bayılıvermişti. Hem bereket versin ki bayılıvermişti. Zira şüphesiz bir çığlık koparıp kendisini de katil Ahmet'in intikam kılıcına teslim edivereceği aşikârdı.

Gerdan kemiğinin oynak yerine isabet edemeyerek, yüzü kalın kemiğe dokunan sorani layıkıyla işleyemeyince katil Ahmet bir hamle daha yapmaya mecbur oldu. Pençesi altındaki dilber karı bir çığlık koparmaya başladıysa da ikinci hamlenin ardından karının bu çığlığı bir hırıltıya dönüşüvermişti. Zira ikinci darbede sorani kemik oynakları arasından geçip karının kafasını vücudundan ayırmıştı.

Sanki denize düşmüş de tam boğulmak anına geldikten sonra dalgalar arasından başını çıkarmaya güç yetirebilmiş gibi geniş bir nefes alarak gözlerini açan Behram Ağa, kapı kanatlarının aralarından bakınca Leyla'nın cesedini yerde ve kafasını katilin elinde gördü. Katil ile maktulün başı yüz yüze bakışıyorlardı. Kafa henüz birkaç saniye evvel kesilip koparılmış olduğundan ağzı yayılıp büzülerek, gözkapakları kapanıp açılarak, kâh gülüyor kâh korkuyor gibi bir yüz ifadesi ve değişen mimikler ve diğer tuhaf ve korkunç büzüşmeler maktulün suratında henüz devam ediyordu.

Ya katilin suratı maktulün suratından daha az mı korkunç, daha az mı ürkünçtü? Zorlu Mustafa'yı kestiği zamanki çehresi şimdiki çehresine nispetle sevilecek, öpülecek suratlardan sayılabilirdi. Şu anda katil Ahmet insanlıktan büsbütün uzaklaşmış! Kurt kesilmiş kurt!

Birisi sağ tarafında odanın köşesinde ve diğeri sol tarafında hemen dizinin dibinde iki ceset arasında kalan Paşalı Ahmet, bir aralık elindeki kafayı odanın ortasına doğru atıp düşünmeye başlamıştı. Neler düşündüğü bilinemezse de düşüncesinin pek derin olduğu hal ve tavrından anlaşılıyordu.

Arada bir dalgınlıktan çıkıp bir Zorlu Mustafa'nın bir de Dilber Leyla'nın cesetlerine bakarak "çok şey!.." anlamında hayretli bir tavırla başını salladıktan sonra yine düşünmeye başlıyordu.

Bu iki ceset odanın görüntüsünü pek korkunç bir şekle dönüştürmüş olmaktan başka bunlardan akan okkalarca sıcak kanın da soğuyup pelteleninceye, donuncaya kadar çıkardıkları buhar odayı doldurmuş olduğundan odanın içi hakikaten bir kasap dükkânı gibi kan kokuyor ve bu hal odanın korkunçluğunu, yük içinde bulunan Behram Ağa'nın da nefretini ve tiksintisini artırıyordu. Zavallı adamcağız, kendi kendine düşünüp diyordu ki:

"Acaba bu herif daha ne yapmak niyetindedir! Evin içinde öldürülecek başka kimse kalmadı ki onları da öldürmek için beklesin. Acaba bu gece burada mı kalacak? Kurtulmak için bir tarafa firar etmeyecek mi? Burada kalacak bile olsa böyle kana bulanmış bir odada iki cesedin arasında yatabilecek değil ya! Herif külliyen insanlıktan çıktı da başka bir mahlûk mu oldu? Elbette bu evin bir de yatak odası vardır. Şu içinde bulunduğum yükte öyle yeni evli adama mükemmel bir yatak teşkil edecek kadar eşya yok. Ya bu kanlı Paşalı'nın yatak takımı şu yükteki eşyadan ibaret bulunup da kendisine yatak yapmak için yükü açıverecek olursa?.. Aman Yarabbi! Beni de bitirdiği saatin o saat olacağı şüphesizdir."

İki cinayetin gerçekleşmesi üzerinden en az yarım saatten fazla zaman geçtiği halde Paşalı Ahmet henüz derin derin düşünmelerine son vermemişti. Arada bir başını kaldırıp öldürdüğü kişileri temaşa ile hayretini göstermenin dışında diğer zamanlarda hep başını önüne eğerek düşünüyordu.

Bir ara Behram Ağa'nın hatırına arkadaşları ve helva sohbeti de geldi. İki arkadaşının kendisine oynamış oldukları oyundan elbette pişman olmuş olduklarına hükmediyordu. Öyle ya! İşte gece yarısı yaklaşmış olduğu halde Behram Ağa helva sohbeti mahalline gelip yetişememiş olursa merak edilmez mi? Kendisine oynanan oyundan dolayı darılıp yine semtine dönmüş olacağına hükmetseler belki o kadar merak etmeyebilirler. Ya Balat ile Kesmekaya arasında bir kazaya uğramış olması ihtimalini düşünüyorlarsa? Ya kendisini aramak için sokaklara dökülmüşlerse?

Ah keşke öyle bir şey olsa! Cümbür cemaat sokaktan geçildiğini işitir işitmez ve bazı sesleri tanır tanımaz hemen yükten fırlayıp, oda içindeki katil uğrayacağı şaşkınlıktan kendini kurtarıp da takibe başlayıncaya kadar, soluğu sokak kapısında alacak ve "Aman arkadaşlar, ben buradayım. Ne belalara düştüm, neler gördüm. Geliniz, yaptıklarınızın sonucunu siz de görünüz!" diye bağırmaya başlayacak.

Ah, bunların hepsi hayal! Başka türlü bir kurtuluş ümidinin kalmamış olduğu bir zamanın hayali ki gerçekleşebilmesine Behram Ağa'nın asla ihtimal verebildiği yok. Ama her dakika hatırına bin şey uğradığı gibi bir aralık bu da uğrayıvermiş. Ne yazık ki zavallı adamcağızı ciddice bir şekilde aldatabilecek kadar olsun tesir gösteremeyip bilakis bütün ümitsizliği ve çaresizliğiyle güldürmüştür.

Daha akşam Behram Ağa oraya geldiğinde yük kapısının yanındaki çiçeklik önünde ve küçük bir erkân minderi[1] üzerinde gayet güzel ve temiz bir kedi yatmaktaydı. Behram Ağa ile Dilber Leyla sohbet ederlerken bu kedi yattığı yerden kalkıp hanımı ile misafiri yanına gelerek ikisini de uzun uzadıya kokladıktan ve ikisinin de kucaklarında biraz hırlayıp horladıktan sonra yine minder üzerine çekilip yatmıştı.

Hatta Zorlu Mustafa'nın gelmesi üzerine hanım, Behram Ağa'yı yüke tıktığı zaman meraklı kedi bu işin maksadının ne olduğunu sanki anlamak merakına düşmüş gibi

---

1 Eskiden ev ve konaklarda seçkin konukların oturması için yapılmış yer minderi.

yüke girerek, orada da Behram Ağa'yı hırlaya hırlaya birkaç defa kokladıktan sonra ağadan yüz bulamayınca yükten çıkıp biraz da Zorlu Mustafa'yı koklamış ve aba poturunun dizden yukarı kısmına yüzünü gözünü sürüp temizledikten sonra tekrar minderciği üzerine gelip büzülmüştü.

Paşalı Ahmet'in çıkagelip de Zorlu Mustafa'yla üç beş lakırdı ettikten sonra o kabadayı yeniçeriyi öldürdüğü zaman, biçare kedi korkuyla yerinden fırlayarak dışarıya kaçtıktan sonra odaya geri girdiğinde Mustafa'nın cesedini ziyaretle birkaç defa "mırnav mırnav" feryatlarıyla acı acı hayıflanmış ve yine eski yerine geldiğinde efendisi, o öfke belirtilerini hanımına da gösterince kedi tekrar dışarıya kaçıp bir daha odaya girmemişti.

Hayvanın bu kaybolması üzerinden yarım saatten fazla zaman geçtikten sonra hayvan tekrar odaya girip de güzel hanımının da alkanlar içinde yerlere serildiğini görünce "mırnav" feryatlarını daha fazla artırdı. Bir hanımının, bir Zorlu Mustafa'nın cesetlerine başvurup çıkarmaya başladığı feryat ve figanları yük kapısına kadar getiriyor ve oradan içeriye doğru bu feryatları ulaştırmaya çalışıyordu.

Ama hayvan bu hareketi bir defa yapmakla kalmadı. Belki beş alt defa tekrar etti. Her ne kadar kedi bu hareketiyle şu odada meydana gelen ahvalin dehşet derecesini anlamış olduğunu ve yükteki dosttan yardım istemenin lüzumuna akıl erdirdiğini gösteriyorduysa da bu durumun Behram Ağa için ne derece tehlikeli bir şey olduğunu anlayamaması, işin en çetin noktasını teşkil ediyordu.

Zavallı Behram Ağa elinden gelse kedinin boğazını sıkıp boğacak ise de bu çareye başvurmak da imkânsız bir iş! Halbuki bazı hayvanlar bazı kere şu yoldaki becerilerini daha ileriye de götürürler. Olabilir ki üzgün kedi yük kapılarını tamamen açıversin de "mırnav" feryatlarını ta kapının eşiği üzerinden Behram Ağa'nın yüzüne fırlatsın! Hatta olabilir ki dişleriyle ve pençeleriyle eteklerinden tutarak cesetlere doğru çekip götürmeye kalkışsın! Bazı olağanüstü durumlarda hayvanların bundan büyük zekâ eserleri bile görülmüştür.

Ya katil Ahmet hayvanın bu telaşlarından kuşkulanıp, "Acaba şu yükte ne var?" diye aramaya kalkışacak olursa!

Hem de kalkıştı ya! Hatta aynen şu tahmin olunan şekilde davrandı. Kendi kendine mırıldanmak türünden, "Canım bu yükte ne var ki kedi hep o tarafa doğru şikâyet edercesine sesler veriyor," diye yerinden kalkıp yüke doğru yürümeye başladı.

Fena!.. Artık Behram Ağa'nın halini hiç sormayınız. Bu hal cellat önüne baş eğmiş mahkûmun haline de benzer değil! O mahkûmda hiç kurtuluş ümidi bulunmamasına mukabil Behram Ağa'da bir nebze ümit varsa da ondan bir netice çıkarabilmek için ne yolda davranmak lazım geleceğini tayin etmek zor. Nasıl zor olmasın ki?.. Kalktığı yerden yük kapısına kadar topu topu altı adımdan ibaret bir mesafe olup, katil Ahmet neredeyse yine o kadar saniyede bu mesafeyi kat ediverdi. Bunun ardından hiç tereddüt etmeden ve düşünmeden yük kapısının iki kanadını da ardına kadar açıvermesin mi?..

Artık bu halde Behram Ağa için de tereddüt etmeksizin ve düşünmeksizin bir hareket farz oldu. "Aman!" diye katilin ayaklarına kapanıverdi. Birdenbire ortaya çıkan bu şey bir hayal midir, bir hakikat midir diye gereği gibi ürküntüye düşen katil, iki üç adım geriye çekilerek heyecanla sordu:

— Sen kimsin? Pek çabuk söyle!

— Aman Allah aşkına, söyletmeksizin bana kıyma! Zira şu iki kabahatliyi öldürmekle belki intikam almış, belki de gaza etmiş sayılırsan da ben günahsızın kanına girecek olursan Allah bilir bir masum kanı dökmüş olarak büyük bir vebal altında kalmış olursun. Yiğitliğin aşkına beni söylet de öldürülmem lazım gelirse kanım katlim helal olsun!

Biçare Behram can havliyle tüyleri ürperip sakalı bıyığı dimdik dikilmiş, korkunç bir şekle girmiş olarak bu sözleri söylüyordu. O söylerken katil Ahmet de adamcağızı baştan ayağa ve ayaktan başa doğru süzüp gözden geçiriyordu. Eğer akşam ilk kapıdan girdiği zaman Dilber Leyla'ya meram anlatmak için tutulduğu kekelemelere şimdi de tutularak "Şey ettim!.. Şey oldu!.." gibi müphem ifadelerle nefes sarf edecek

olsaydı katil Ahmet'in belindeki soraniyle kafasının o anda kavun gibi yarılıvereceğine hiç şüphe yoktu. Bereket versin ki son ümitsizlik adamcağızda büyük bir ifade rahatlığının oluşmasına sebep oldu. İlk sözünü bu ifade rahatlığıyla silsile şeklinde düzene çekip, inci tanesi gibi dizince katil Ahmet:

— Korkma! Emin ol! Gel şuraya otur! Kim olduğunu ve buraya nereden ve nasıl geldiğini bana anlat! Hem de işin dosdoğrusunu söyle ki bu akşam üçüncü kanı senin vücudundan akıtmayayım. Sen de bana acı! Sen de bana merhamet et! Baksana insan kasabı kesildim.

dediği zaman zavallı Behram yine evvelki cüretiyle ve evvelki ifade rahatlığıyla durumu açıklamaya muktedir olabilmişti. Demişti ki:

— Ben ne bu mahalleliyim, ne sizin karınızı gördüm, ne âşık oldum, ne öyle hovardalıklarda gezip dolaşacak takımdanım! Bir yangın mahallinden geçerken üstü tahta parçaları, kül ve toprakla hafifçe örtülmüş olan kuyu ağzına basıp da teker meker kuyu içine nasıl yuvarlanabilirsem işte buraya da öyle türden bir kazayla düştüm. Yalnız kapınızdan içeri girmiş olmam benim için en mühim, en müthiş kaza olmaya yeterken ondan sonra şu zıpır herifin gelmesi ve daha sonra sizin gelmeniz üzerine meydana gelen şu hallerin, hadiselerin aklımı zıvanasından çıkarmadığına ve yüreğime indirip beni helak etmediğine şükretmeliyim. Besbelli Hak Teâlâ Hazretleri dokuz on candan ibaret bulunan çoluk çocuğuma merhamet etmiş de beni kendilerine bağışlamak için o cinnetten, o helakten beni kurtaracak metaneti ihsan eylemiş. Bunlardan kurtaran Mevlam elbette sizin kalbinize de merhamet vererek beni kurtarır.

Katil Ahmet'in hal ve tavrında hoşnutsuzluğa delalet edecek birtakım alametler belirmeye başladı. Behram Ağa'nın şu lakırdısından memnun ve tatmin olmadığı anlaşılıyordu. Eğer söz söylemesini daha evvel kendisi emrederek sözünü bitirinceye kadar korkmaması için de güvence vermiş olmasaydı belki adamcağıza sözünü tamamlaması için müsaade vermeyerek üçüncü cinayeti de işlerdi. Bunun üzerine Beh-

ram Ağa sözünü bitirdikten sonra katil Ahmet işte bu hoşnutsuzluk tavrıyla dedi ki:

— Tekerlemeler elverdi a gözüm. Sabaha kadar masal dinleyecek değiliz ya! Kimin nesisin, nereden nasıl geldin? Onu söyle demiştim. Söyle bakalım. Onu söyle. Hem de çabuk söyle!

Biçare Behram'ın korkusu yine artmaya başladı. Bununla birlikte ne olma ihtimali varsa olacaktan kendisini Allah'ın koruyup kollamasına havale ederek dedi ki:

— İsmim Behram Ağa! Yağlıkçı esnafındanım.[1] Semtim Süleymaniye! Esnafımızdan Hacı Mansur Efendi bu akşam bir helva sohbeti verdiğinden oraya davetliydim! Onun da semti şurada, Kesmekaya'dır. Diğer iki arkadaşımla beraber akşam Balat İskelesi'ne çıkarak bir Yahudi meyhanesine girip...

— Vay! İşret de ediyorsun ha?

— Ah efendim! Evet efendim! İşte bu günahımı itirafa mecburum. Ne yapalım? Müptelası bulunmuşuz. Hoş inşallah yakın bir zamanda tövbe edeceğim ya! Hem de Nasuh tövbesi![2] İnşallah o tövbeye de siz sebep olursunuz da sevabına nail olursunuz.

Zavallı Behram Ağa bu özürlerini o kadar korkak ve mahcup, öyle miskin ve yalvarıp yakarırcasına bir tavırla söylüyordu ki eğer Ahmet, iki cesedin ayakları önünde yattığı öfkeli bir cani halinde bulunmasaydı mutlaka kahkahalarla güleceği gelirdi. Dedi ki:

— Ee! Yahudi'nin meyhanesine girdiniz! Sonra?..

— Sonrası efendim, arkadaşlarım bana oyun ettiler. Birer birer yanımdan kaçıp beni meyhanede yalnız bıraktılar. Saat altı buçuk yediye kadar bekleyip nihayet nasıl satıldığımı, aldatıldığımı anladıktan sonra hesabımızı ödeyip meyhaneden çıktım. Yol bilmem, iz bilmem! Kesmekaya semtini tasarlayarak şöylece uluorta yola revan oldum. Buralara geldiğimde hemen hemen yatsı ezanı zamanıydı. Pek yoruldu-

---

1 İç çamaşırı, gelin ve yatak takımı satan esnafa verilen addır. Bu esnafa, mendil gibi yemekten sonra el ve ağız silmede kullanılan "yağlık" da sattıkları için yağlıkçı adı verilmiştir.

2 Nasuh tövbesi: Kesinlikle bozulmaması gereken tövbe.

ğumdan bir duvara dayanıp azıcık dinlenmek istedim. Kötü talihimden dolayı bu gece başıma gelecek belalar varmış ki dayandığım duvar sizin kapınız çıktı. Açılıverince kapıdan içeriye düşercesine elimde olmadan giriverdim. Sonra yukarı merdivenden bir kadın indi ki, bir namahrem geliyor ve beni kocası zannıyla karşılamak için geliyor diye ses verip, yabancı olduğumu anlatarak kapıdan çıkmaya davrandımsa da "Şimdi yangın var, hırsız var, cankurtaran yok mu diye haykırıp mahalleyi başıma toplayarak, bu herif zorla haneme girdi iftirasıyla seni berbat ederim. Gel bu gece burada misafir kal. Zevk ü sefa et. Ben de ücretim olan paraları alıp kısmetimi kazanmış olayım" diye beni hem tehdit hem teşvik ederek alıkoydu. Sizin ne kadar namuslu bir adam olduğunuz işte icraatlarınızla görüldüyse de ne idüğünü bilmeyerek aldığınız bu alçak, batakçı mıymış neymiş a birader!

Bu son konuşma üzerine katil Ahmet, yunus balığı gibi burnundan dik dik soluklar salıvererek Dilber Leyla'nın cesedine öfkeli bir bakış daha fırlattı. Dedi ki:

— Hem batakçıymış, hem her şeymiş a birader. Dertsiz başımı öyle bir derde sokmuşum ki!

Katil Ahmet'in bu sözü epeyce şikâyet edercesine bir hasbihal şeklinde söylemesi Behram Ağa'nın yüreğindeki ümitleri kuvvetlendirdi. Dedi ki:

— Dertsiz başınızı o beladan yine kurtarmışsınız demektir. Asıl dertli başlar işte bu soysuzların başlarıymış ki onların derdine de soraninizle derman verdiniz.

Katilin yüzünde övünürcesine ve mağrurane bir tebessüm belirdi. Koltuklarının kabardığı bu tebessümden açıkça görülüp anlaşılıyordu. Mustafa'nın cesedini göstererek dedi ki:

— Nasıl, şu kabadayı yeniçeriye salladığım soraniyi beğendiniz mi?

— Ooo! Biraz daha derinden saldırmış olsaydınız herifi hamailisine[1] ikiye biçip çıkaracaktınız.

---

1 Hamail: Kılıç kayışı. Sağ omuzdan sol kalçaya kadar uzanan ve ucuna kılıç takılan kemer. Burada çaprazlamasına ortadan ikiye biçmek anlamında kullanılmıştır.

— Bana Koçburun Selim Paşa'nın dairesinde Soranizen Ahmet Ağa derler. Diğer dairelerde de bu lakapla meşhurum.

— Gerçekten de o şöhrete liyakatiniz vardır. Doğrusu ya, pes!

Konuşmanın yavaş yavaş karşılıklı sohbet şeklini almasının biçare Behram Ağa'yı ne kadar ümitlendirip sevindirdiği düşünülüyor ya? İşte bu ümitle katile teminat vermeye devam ederek dedi ki:

— Eğer söylediğim sözlere inanmıyorsanız şuradan sizinle beraber Kesmekaya'ya gidip Hacı Mansur Ağa'nın evini bularak orada helva sohbetini size göstereceğim gibi arkadaşlarımı da gösteririm. Durumumu ve kim olduğumu bunlardan soruşturunuz. Bir kelime yalanımı bulursanız ben de mertliğim başına yemin ederim ki size elimi bile kaldırmaksızın kanımı katlimi helal ederim. İstediğiniz yerde, istediğiniz gibi öldürünüz.

Yemin ve Anlaşma

Katil Ahmet epeyce düşünmeye başladı. Kâh cesetlere bakıyordu, kâh Yağlıkçı Behram Ağa'nın suratına! Fakat çehresinde evvelce görülmüş olan tiksinti veren haller ve alametler adeta tamamen denilebilecek kadar yok olmuştu. İnsaflı bir adam olarak Paşalı'nın eski sevimli suratı yine geri dönmüştü.

Yağlıkçı Behram Ağa ise öyle evvelki gibi "Herif ne zaman hançeri üzerime savuracak?" diye her dakika ölümü bekleyen, aciz ve hakir bir halde olmayıp o da cesaret ve metanetini gereği gibi toplamış ve güven ve gönül rahatlığı elde etmiş olduğundan şu iki adam dışardan bir üçüncü tarafından görülmüş olsalardı adeta bu ikizli cinayeti müşterek işlemişler de şimdi başlarının çaresini düşünüyorlar zannına düşerdi.

Aradan biraz daha sessiz dakikalar geçtikten sonra katil Ahmet dedi ki:

— Sizden öncelikle bir yemin isteyeceğim.

— Söyleyiniz... Yeminime sadık adamlardan olduğuma inanarak söyleyiniz.

— Bu gece şurada meydana gelen cinayetleri bir siz bileceksiniz, bir ben, bir de âlimü's-sır ve'l-hafaya[1] olan Hak Teâlâ Hazretleri bilecek.

— Bunun için yemine ne hacet? Bu sır saklama tabii değil midir?

— Hayır! Tabii değildir. Beni hükümetin pençesine verirsiniz diye korkmuyorum. Ben her şekilde başımı kurtarmaya muktedirim. Irım da benim için kırım da![2] Benim asıl korktuğum şey Soranizen Ahmet Ağa'nın başına böyle utandıracak bir bela gelmiştir diye paşa dairelerinde, kahve ocaklarında, koğuşlarda, Osmanlılar arasında söylenmesidir.

— Benim onlarla alışverişim var mı ki onlara sırları ifşa ederim diye korkuyorsunuz?

— Sizin onlarla alışverişinizi bilmem, fakat bu geceki maceranız, gördükleriniz yüz bin kişide bir kişinin başına gelemeyecek kadar fevkalade garip hallerden olduğundan bunu her kime söyleyecek olsanız, hatta eşinize bile haber verseniz, "bir ağızdan çıkan bin ağıza yayılır" sözünce iş mutlaka ağızdan ağıza yayılarak namusum iki paralık olur. Bana dininize, imanınıza, nikâhınıza, namusunuza yemin edeceksiniz ki ben sağ olduğum müddetçe bu sırrı eşinize bile açmayacaksınız.

— Birader! Abdest alıp, Kuran-ı Kerim'e el basarak istediğiniz yemini ederim.

— Yoksa iki kişiyi öldürmüş olduğum şu gecede bir üçüncüyü daha öldürerek bu belanın sırlarını üçünüzün de kanına boğup ortadan kaldırmak bence daha hayırlı, daha akıllıca bir hareket sayılır.

— Aman! Çoluğuma çocuğuma merhamet ediniz. Dükkân, tezgâh, alışveriş sahibi bir adamım.

---

1 Sırları ve gizli şeyleri bilen Allah.

2 "Her yan, her yer benim için bir, aynı" anlamında.

— İşte ben de en çok bunu düşünüyorum ya!

— İstediğiniz o yemini şimdi dahi etmeye hazırım.

— Pekâlâ, olur ama...

Biçare Ahmet bu sözün "ama"sını lüzumundan pek fazla uzattığı halde alt tarafını bir türlü tamamlayamadı. Bir anlığına rengi sapsarı kesildiği halde ardından da pembeleşmeye, kızarmaya başlayıp nihayet mosmor kesildi. Nefsiyle gayet mühim ve müthiş bir mücadelede bulunduğu sanki şiddetli bir sancıya tutulmuş gibi kıvrım kıvrım kıvranmasından anlaşılıyordu. Nihayet nefsine üstün gelerek dedi ki:

— Pekâlâ, olur, ama gusle[1] ihtiyacınız var mıdır?

Bu sual Yağlıkçı Behram Ağa'nın da çehresini mosmor morarttı. Dedi ki:

— Seni beni yaratan Yüce Allah'ın büyüklüğüne yemin ederim ki şu fettan karının tehdidiyle geceyi burada geçirmeye rıza gösterdiğim zaman büyük abdestimi[2] bozmamaya kesin kararla rıza göstermiştim. Küçük abdestimi[3] tazelersem Kelamullah'a[4] el basabilecek yetkiyi elde etmiş olurum. Gusle ihtiyacım yoktur.

Yağlıkçı Behram Ağa'nın şu son teminatı Paşalı Ahmet Ağa'yı ziyadesiyle rahatlattı. Bu durumu adamcağızın iffetine ve dürüstlüğüne vererek karşısındaki insanın bu kadar kâmil bir insan olması kalbindeki itimadı artırdı. Akşam namazını kılıp kılmamış olduğunu sual ederek elbette kılmadığı cevabını alması üzerine dedi ki:

— Haydi, öyleyse abdest alıp iki rekat namaz kıl da gönül rahatlığıyla istediğim yemini icra et!

Behram Ağa derhal kollarını sıvamaya başlayıp Ahmet Ağa'nın rehberliğinde abdesthaneye vardı. Temiz bir abdest alarak, cinayetlerin gerçekleştiği odada her tarafı kan lekelemiş olduğundan ve dini açıdan gerekli temizlik bulunmadığından başka bir odaya gidip iki rekât namaz da kıldı. Ardın-

---

1 Boy abdesti.

2 Gusül abdesti.

3 Namaz kılmak için alınan abdest.

4 Kuran.

dan Ahmet Ağa, sırma işli ve boyuna asmaya mahsus enam[1] kesesi gibi yapılmış bir mahfaza içinde gayet küçük harfle yazılmış bir Mushaf-ı Şerif[2] çıkartarak bunu ikisi de öptükten sonra bir iskemle üzerine koydu. İkisi karşı karşıya oturup asıl sayfalar üzerine Behram Ağa sağ elini koyduktan sonra onun eli üzerine de Ahmet Ağa kendi sağ elini koyup dedi ki:

— Ben bu dünyada sağ oldukça bu gece gördüğünüz şeyleri eşinize, evladınıza varıncaya kadar hiçbir kuloğluna söylemeyeceğinize vallahi mi?

— Vallahi!

— Bu yemini dininize, imanınıza, namusunuza, nikâhınıza ediyor musunuz?

— Evet, bu yemini namusuma, dinime, imanıma, nikâhıma ediyorum.

— Allah ve Kelamullah şahit olsun mu?

— Evet, Allah ve Kelamullah şahit olsun!

— Eğer bu yemini tutmaz da bozarsanız sizi her nerede bulur da öldürürsem günahı, vebali sizin üzerinize olsun mu?

— Evet, bu yemini tutmaz da bozarsam beni her nerede ele geçirip öldürürseniz günahı, vebali sizin boynunuza olmayıp benim boynuma olsun, kanım katlim size helal olsun!

Şu yemini, şu anlaşmayı icra ederlerken ikisinin de gözleri yaşardı. Bu birkaç damla gözyaşı ise kalplerinin sağlamlığına delalet etti. Bununla birlikte katil Ahmet henüz Yağlıkçı Behram Ağa'nın sözündeki doğruluğa tamamıyla inanamıyordu. Yemin merasimi bittikten sonra dedi ki:

— Senin sözünde sadık bir adam olup olmadığını hemen bu gece anlayacağım ve bu yemin ve anlaşmaya vefakârlık edip etmeyeceğine de o tecrübeyle hükmedeceğim. Eğer tecrübem seni doğrulamayacak olursa şu yemin ve anlaşma gereğince sende ahdim olan kanı hemen bu gece alacağım. Bilmiş olasın diye söylüyorum.

---

1 Enam suresi ile çok okunan diğer bazı kısa Kuran surelerinin bir araya getirilmesinden meydana gelen, genellikle cepte taşınacak küçük boyda kitapçık.

2 Kuran.

Bu söz yine işin rengini değiştirdiğinden Yağlıkçı Behram Ağa alıklaşarak Ahmet'in yüzüne bakakaldı. Ahmet dedi ki:

— Maksadımı anlayamadın mı? Şimdi seninle buradan kalkıp helva sohbeti verilen eve gideceğiz. Eğer bu akşam gerçekleştiğini anlattığın şeyler doğru çıkarsa, yani arkadaşların gerçekten sana öyle bir oyun oynamışlarsa ve senin de bu tarafların yabancısı, acemisi olduğun anlaşılırsa sözünde sadık bir adam olduğun kanıtlanmış olarak elimden kurtulursun.

Behram Ağa'nın beti benzi yine yerine geldi. Tam bir gönül rahatlığıyla dedi ki:

— Ooo! Bu imtihana canı gönülden razıyım.

— Sözlerin doğru çıkmadığı halde ise hemen oracıkta sana bir sorani sallayarak başımı alır giderim. Bu sorani benim elimde bulundukça yolumu kesmeye, beni tevkif etmeye kimse cesaret edemez.

— Hakkınız var kardeşim! Benim abdestimde şüphem yok.[1] Kesinlikle ümit ederim ki şu imtihan neticesinde beni dostluğuna itimat edilebilecek bir adam olarak tanır ve kabul edersin de bundan sonra da dost olarak yaşarız.

— İnşallah! Benim de gönlüm bunu arzu eder.

Yemin ve anlaşma bu şekilde icra olunup bittikten sonra katil Ahmet birkaç sandık karıştırdı. İçinden çıkardığı ufak tefek şeyleri ceplerine, koynuna filanına sıkıştırmaya başladı. Besbelli akçe ve mücevherat gibi kıymetli eşyasını toplayıp almaktaydı. Besbelli bu gece şu evden çıkarken bir daha buraya dönmemek kararıyla çıkıp gidiyordu.

İşte bu işi de bitirdikten sonra ikisi birlikte mumları söndürüp kapıdan dışarıya çıktılar. Yokuş yukarıya doğru yürümeye başladılar. Behram Ağa:

— Gidiyoruz ama Kesmekaya semtini siz biliyor musunuz? Ben zaten bilmediğim gibi zihnim de tümüyle perişan olduğundan eğer yol için bana tabi olacaksanız ne Kesmekaya'yı ne Yalçınkaya'yı bulamayacağımıza emin olmalısınız, dediğinden Paşalı Ahmet Ağa:

---

1 Doğruluğundan ve bir işin doğru yapıldığından emin olmak, iddiasının doğruluğundan emin olmak.

— Ben sizi ta Kesmekaya Mescidi'ne kadar götürürüm. Mahalle kahvesi, mahalle bakkalı da mescidin yanındadır. Oradan gideceğimiz evi öğrenir, gideriz! dedi ve bu karar üzerine yola devam edildi.

Gerçekten de yirmi dakika kadar yüründükten sonra Kesmekaya Mescidi'ne varıldıysa da neredeyse gece saat biri bulmuş olduğundan bakkal hemen hemen sabah hazırlığını yapmak için uykudan uyanmak lüzumunu hissedecek derecelerde uykuya dalmış gitmiş olduğu gibi mahalle kahvesinde de ihtimal bir buçuk iki saatten beri kimse kalmamıştı. Bakkalı mı yoksa kahveciyi mi uyandırmak lazım geleceğini konuşurlarken bir de seksen yüz adım kadar bir mesafeden yirmi otuz kişinin birden, "Aldın, aldın, alamadın" diye helva sohbetlerine mahsus nağmeler icra eyledikleri işitilince bu sohbetin icra olunduğu evi bu velveleden anlayarak yürüdüler. Birkaç dakika sonra ikisi birden evin içine girdiler.

Bir de ne baksınlar, arkadaşlar coşmuş! Yüzük oyunu akşamdan beri kim bilir kaç parti olarak tekrarlanmış ki yalnız oynayanların değil temaşa edenlerden bile birtakımının alınlarında, yanaklarında, burunlarında karalar var. Hatta zarfların[1] dipleri mumda kızdırılıp islendirilerek bu damgaların vurulması âdet edinilmiş olduğundan bazı hainler ise zarf diplerini kızgın kızgın vurduklarından damgaların adeta hayvan damgaları hükmünü alması da az görülür şeylerden değildi.

Ne yapmalı? Oyunun değişmez kuralı "Ellide kara, yüzde maskara!" esası üzerine dayanıyor. Galip olan taraf her neyi arzu ederse yapabilecek. Muhalefet ve şikâyet kancıklık sayılıyor ki buna da kimsenin yaklaşamayacağı aşikârdır.

Akşamdan beri arkadaşlar, Behram Ağa'ya iki arkadaşının oynadıkları oyunla hayli meşgul olarak fakat Behram Ağa'nın Balat ile Kesmekaya mahallesi arasında kaybolduğuna değil, Balat'tan bir kayığa binip kendi semtine döndüğüne kanaat getirmişlerdi de adamcağız için meraka düşmek şöyle dursun bilakis oynanan oyunun ne güzel oynanmış ol-

1 Sıcak kahve veya çay gibi şeyleri rahat içebilmek için fincanın içine oturtulduğu maden, gümüş veya altından kap.

duğuna kahkahalarla gülmüşlerdi. Bir de gecenin yarısında Behram Ağa'nın bir başka misafirle çıkageldiğini görünce arkadaşlar arasında büyük bir gürültü patırtı meydana geldi. Yüzük tepsisi baş aşağı edildi. Birkaç şamdan devrilip mum yağları şunun bunun üstünü başını kirletti. Her kafadan bir ses çıkıp herkes söylüyor, fakat dinleyen bulunmuyordu.

Hayır hayır! Dinleyen, hem de pek dikkatli dinleyen vardı. O da Paşalı Katil Ahmet idi. Her ağızdan çıkan sözlerden kendisinin ihtiyaç duyduğu malumatı sağlayacak olan kelimeleri birer birer zihninde toplayıp bir araya getiriyordu. Bu şekilde toplanan sözler ise kendisine ispat ediyordu ki yükten çıkardığı adamcağız gerçekten Kantarcılarlı, Süleymaniyeli üç arkadaş olarak o akşam Balat'ta meyhaneye uğramış, diğer arkadaşları adamcağıza oyun etmiş olmak için satarak çıkıp gitmişler de o da gideceği yeri layıkıyla bilmeksizin gece karanlığında sokaklara düşüp başını o belalara uğratmıştır.

Behram Ağa'ya gelince... Arkadaşları kendisinden bir öfke ve kızgınlık ve o öfke ve kızgınlık gereğince de sövüp saymasını bekliyor ve onun bu kızgınlıkla sövüp saymasına karşı kahkahalarla gülmeye hazırlanıyorken Behram Ağa'da buna yakın hiçbir hal ve tavrın görülememesi herkesi şaşkınlık ve hayret içerisinde bırakıyordu. Çünkü zavallı Behram yemin edip anlaşmış olduğu adamın kendi hakkında vereceği son hükmün ne olabileceğini anlayabilmek için şüpheli ve korkulu bir tavırla adamın yüzüne bakıp duruyordu.

Bir çeyrek saatten fazla insanlar arasında konuşulan kinayeli, cinaslı, alaycı ve maskaraca sözler, yükten çıkardığı adamın sözünde sadık olduğunu Paşalı Katil Ahmet'e tamamıyla ispat eyledikten sonra Paşalı Ahmet, Behram Ağa'nın elinden tutup:

— Biraz benimle beraber gelir misiniz? diye çekerek adamcağızı dışarıya çıkardı.

İşte Behram Ağa'nın da asıl cellat önüne götürülürcesine bir korku ve ümitsizlikle attığı adımlar, bu adımlar addolunabilirdi. Ancak adamcağızın bu merakı çok vakit devam etmedi. Sokak kapısına kadar varıp, kapıyı açarak dışarıya çıktıktan sonra katil Ahmet'in:

— Birader! Sözünde sadıkmışsın. Onun gibi yemininde de sabit ol! Allah afiyet versin de çoluğunla çocuğunla ecelin gelinceye kadar yaşa! Belki dükkâna gelip seninle görüşürüz. Şimdilik Allah'a ısmarladık! demesi üzerine zavallı adamcağız her beladan, her musibetten kurtulup Cenabıhakk'a dua ve şükürlerle arkadaşları ve esnafın yanına geri dönmüştür.

Geri dönmüştür ama kendisinde neşeden, sevinçten veyahut kızgınlıktan, öfkeden hâlâ bir eser olmaması ahbabının ziyadesiyle merakını celp ettiğinden Balat'ta Yahudi'nin meyhanesinde birlikte akşamcılık ettiği arkadaşlar ve gerek esnaftan diğer dostların, "Canım Behram Ağa! Bu akşam sende görülen hal nedir? Galiba senin başına tuhaf tuhaf şeyler gelmiş olmalıdır. Demincek birlikte geldiğiniz arkadaşı ne yaptın? O kimdi? Söyle şunları bize de hem meraktan kurtulalım hem eğlenelim" tarzındaki soruları pek ileriye götürüp biraz da sıkıcı derecede ısrara ve zorlamaya varmışlarsa da Behram Ağa için yaptığı anlaşmanın bozulması mümkün müdür? Gördüğü şeylere dair hiçbir şey söylemediği gibi işi gizlemek için yanıltıcı ve yalan sözler de söylemeyip:

— Sizin nenize lazım? Arkadaşlarımın bana oynadıkları oyunu beğenip gülmüş eğlenmişseniz tebrik ederim. Benim başıma neler geldiğini, neler gördüğümü boşuna hiç sormayınız. Hiç zorlamayınız. Bir kelime bile söylemeyeceğimden katiyen emin olunuz! diye cevabın en doğrusunu, en kestirmesini vermişti.

Bu helva sohbetinin başını okurlarımıza hikâye etmedik ki sonunu da hikâyeye mecbur olalım. Hatta Yağlıkçı Behram Ağa ile Paşalı Katil Ahmet geldikleri zaman helva sohbeti zaten sona ermişti. Ondan sonra ise yemek yenilip, evleri, semtleri yakın olanlar yerli yerlerine gittiler ve semtleri uzak olduğundan Hacı Mansur Ağa'nın evinde yatmaları lazım gelen misafirler de kendilerine özel yapılan yataklara çekilip yattılar ki yatak arkadaşları Behram Ağa'yı söyletmek için son bir kez daha denedilerse de o da faydasız kalarak uykuya daldılar gittiler.

Bu hikâyeyi bize nakleden zat diyor ki:

— Gerçekten de Behram Ağa sonraları Paşalı Katil Ahmet'le dost olarak yaşamıştır. Ahmet Ağa İstanbul'da bulundukça sık sık görüştükleri gibi Osmanlılık ve memuriyetle taşraya gittiğinde her mahallin hediye etmeye değer mamullerinden Behram Ağa'nın hediyelerini de gönderirmiş. Hatta Behram Ağa kendisini evlendirmek için birkaç teklifte bulunmuşsa da Ahmet Ağa kadınlardan yılgınlığı dolayısıyla bir daha evlenmeyi mümkün değil zihnine sığdıramamış. Yemine gelince... Paşalı Ahmet Ağa vefat edinceye kadar gerçekten de bu sırrı hiç kimseye açmamış. Onun vefatından sonra daha bir hayli zamana kadar da zamanı ve sırası gelmiş olsa bile söz konusu sırrı yine hiç kimseye ifşa etmemiş. Nihayet bu macerayı bana hikâye eden kişiyle pek dost olduğundan kendine verilen emaneti ona da vermiştir, ben de işte ondan dinledim.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

1. KUYRUKLUYILDIZ ALTINDA BİR İZDİVAÇ
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

2. MÜREBBİYE
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

3. EFSUNCU BABA
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

4. İNTİBAH
   Namık Kemal

5. ŞAİR EVLENMESİ
   Şinasi

6. VATAN YAHUT SİLİSTRE
   Namık Kemal

7. KÜÇÜK ŞEYLER
   Samipaşazade Sezai

8. FELÂTUN BEY İLE RÂKIM EFENDİ
   Ahmet Mithat Efendi

9. TAAŞŞUK-I TALAT VE FİTNAT -TALAT VE FİTNAT'IN AŞKI-
   Şemsettin Sami

10. MAİ VE SİYAH
    Halit Ziya Uşaklıgil

11. REFET
    Fatma Aliye

12. TURFANDA MI YOKSA TURFA MI?
Mizancı Murat

13. ÖMER'İN ÇOCUKLUĞU
Muallim Naci

14. DOLAPTAN TEMAŞA
Ahmet Mithat Efendi

15. GULYABANİ
Hüseyin Rahmi Gürpınar

16. SALON KÖŞELERİNDE
Safveti Ziya

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 14

Ahmet Mithat'ın "Maksadımız yeniçeriliğin mevcut olduğu zamanlardaki eğlencelerin bazılarını anlatmak" diye bahsettiği *Dolaptan Temaşa*'da pek de bilmediğimiz yaşayışıyla bir dönemin kapıları aralanıyor. İstanbul'un mahalle kahveleri, "helva sohbetleri", giyim kuşam ve âdetleri, hatta eşyasıyla... Kısa, ancak oldukça zengin içeriğiyle roman Behram Ağa, Dilber Leyla, Yeniçeri Zorlu Mustafa ve Paşalı Ahmet Ağa karakterleri arasında gelişen komedi ve gerilim unsuruyla bezeli, cinayetlere varan olayları konu alıyor.

Ahmet Mithat Efendi (1844-1912)

Tanzimat devrinin önde gelen yazarlarındandır. Gazetecilikle başladığı yazı hayatına hikâye ve roman yazarlığını da ekleyerek çeşitli alanlarda sayısı yüz elliyi bulan eser kaleme almıştır. Yazıyı halkı eğitmek için bir araç olarak gördüğünden ansiklopedik bilgilerle dolu eserlerinde okuyucuyla daima diyalog halindedir. Sofya'da *Tuna* gazetesinde önce yazar, daha sonra başyazar olarak gazeteciliğe adım atar. Mithat Paşa'yla gittiği Bağdat'ta ressam Osman Hamdi Bey, Muhammed Zühavi ve Şirazlı Bakır Can Muattar gibi isimlerin de bulunduğu oldukça geniş kültürlü bir çevreye girerek Batı ve Doğu kültürleri üzerine bilgisini derinleştirir. Tahtakale'deki evinde kendi matbaasını kurup kitaplarını yayımlamaya başlar. Bir yandan da yayımladığı *Devir, Bedir, Dağarcık, Kırkambar* gibi gazete ve dergilerle gazeteciliğe devam eder. Yazılarından dolayı Abdülaziz yönetimi Namık Kemallerle birlikte onu da sürgüne gönderir. Üç yıl süren Rodos sürgününde çocuklar için bir okul açarak ders vermeye başlar ve ilk romanlarını yazar. İstanbul'a döndüğünde çeşitli memuriyetlerde bulunur ve Türk basın tarihinin en uzun soluklu gazetelerinden *Tercüman-ı Hakikat*'i kurar.
Hemen her konuda, üstelik yeni tekniklerle de yazan Ahmet Mithat'ın seçme eserlerine Türk Edebiyatı Klasikler Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

6 TL